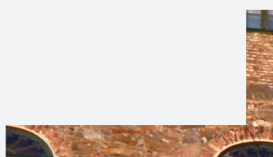

FORSVARSBYGG

KAPITTEL 9

Et kunnskapsgrunnlag

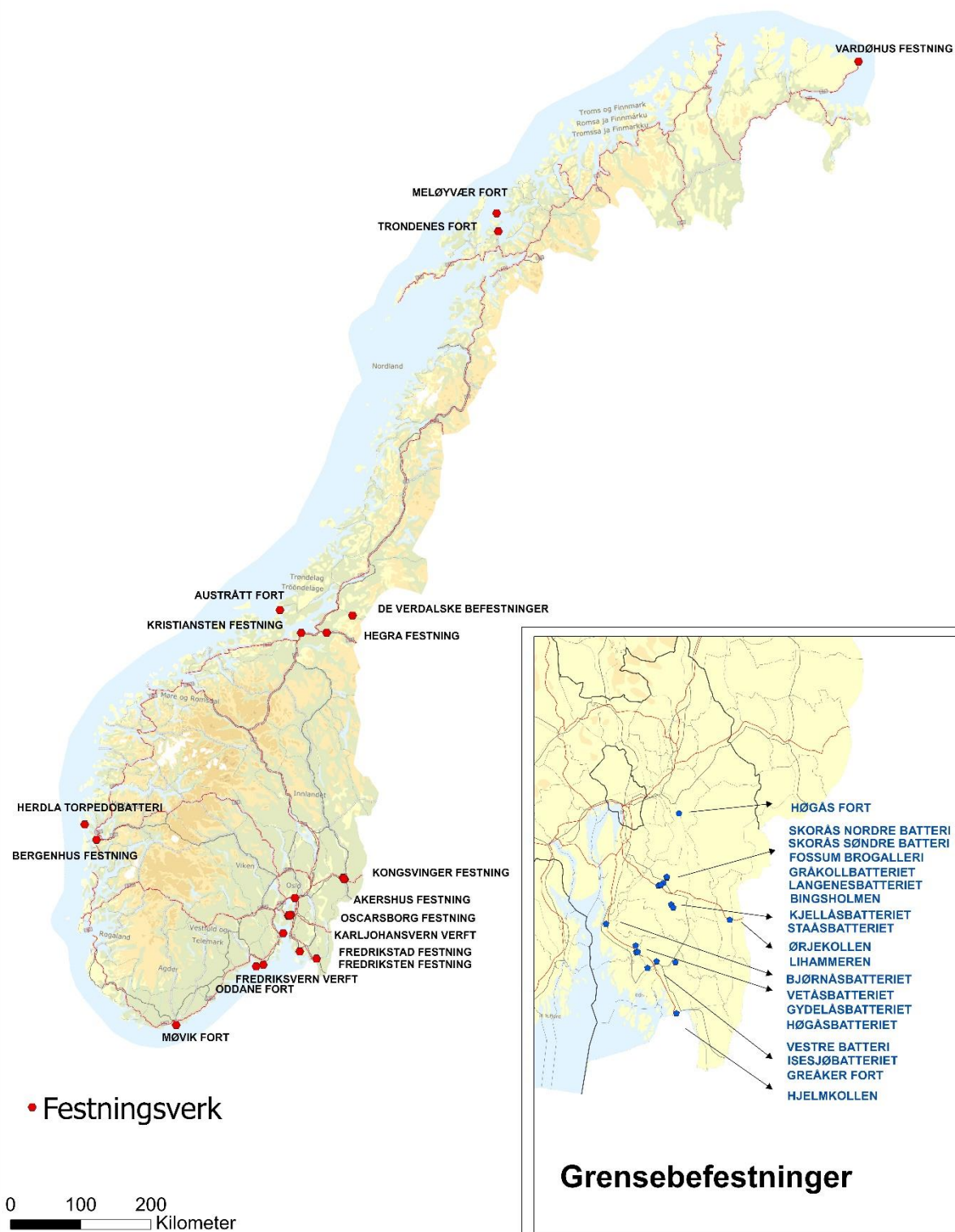
FREMTIDIG FORVALTNING
AV FORSVARSSEKTORENS
KULTURHISTORISKE EIENDOMMER

FORSVARSBYGG | JUNI 2022

Festningsporteføljen

FORSVARSBYGG

Festningsporteføljen - tabellarisk oversikt nøkkel tall																																						
Anlegg/Etablisement	Ansn/Etablern	Etablert år	Kommune	Verne-status	Regulerings-status	Totalt antall inventarer	Totalt antall bygg 9)	Areal bygg totalt m2	Areal eiendom (daa 8)	Utleid areal m2	Sivil utleie	Andel forsvars-sektor	Ikke utleiebart m/potensial m2	Annet areal m2 5)	Vedlikeholdsbehov totalt VB = TG2+TG3 MNOK 6)	Vedlikeholdstetterslep totalt VE = TG3+TG2/KG3 MNOK 6)	Vedlikeholdstetterslep festningsmurer/ute MNOK 6)	TG Bygg	TG Ute	TG Bygg GR.beif	TG Ute																	
Akershus festning 1)	05/0101	1280	Odø	Fredet	Ja	105	54	87 470	187	86 178	1 132	85 046	0	1 292	315	146	37,2	1,44	1,67																			
Bergenhus festning	12/0101	1280	Bergen	Fredet	Ja	58	23	15 132	73	15 122	3 209	11 913	0	30	84,1	24,8	2,4	1,49	1,71																			
Fredrikstad festning	01/0601	1663	Fredrikstad	Fredet	Ja	72	31	24 347	170	14 273	13 443	830	7 259	2 815	119	41,9	18,5	1,66	1,64																			
Fredriksten festning	01/0101	1661	Halden	Fredet	Ja	124	40	22 332	793	14 084	13 077	1 007	5 814	2 634	279	152	111	1,3	1,82																			
Fredrikseren verft	07/0901	1750	Larvik	Fredet	Ja	74	45	35 739	1 046	30 886	29 009	1 877	4 205	608	161	114	31	1,44	1,91																			
Karlfjansvern verft 2)	07/0101	1818	Horten	Fredet	Ja	42	24	32 046	304	24 773	8 226	16 547	6 979	894	63	46,7	7,9	1,38	1,76																			
Kongsvinger festning	04/0201 04/0202 04/0204	1682	Kongsvinger	Fredet	Ja	73	18	9 552	335	8 232	5 132	3 080	1 079	241	118,5	97,5	82	1,18	1,78																			
Kristiansten festning	16/0101	1682	Trondheim	Fredet	Ja	46	6	3 225	146	2 761	2 165	596	365	99	15,6	8,3	5,3	1,24	1,54																			
Oscarborg festning	02/1501 02/1502 02/1503 02/1504 02/1504	1853	Frogn, Asker	Fredet	Ja	193	104	35 046	1 633	20 293	14 264	6 029	5 423	9 339	156,3	94,6	55,8	1,31	1,74																			
Vardøhus festning	20/0201	1300/1734	Vardø	Fredet	Ja	43	19	2 318	38	1 762	310	1 452	423	123	16,3	7,3	5,7	1,31	1,36																			
Høgen festning	17/1411	1910	Sjørdal	VR11	-	78	7	2 073	151	0	0	0	0	2 073	4	1,3	1,3	1,48	1,31																			
De Verdalske befestninger	17/2101	1911	Vendal	Fredet	-	4	4	900	35	0	0	0	0	900	2,7	1,1	-	2,14	-	2,05	1,17																	
Grensbebefestninger 7)	19/8sk	1898/1905	Flere	Fredet	-	45	1	649	427	0	0	0	0	649	5,7	3,3	3,2	-	-	-	-																	
Austfart fort 3)	16/2107	1942	Ørland	VR11	-	12	7	2 517	147	0	0	0	0	2 517	2,1	0,6	0,06	1,62	0,88																			
Movik fort	10/0113	1941	Kristiansund	Fredet	-	19	8	3 862	378	2 823	2 823	0	306	733	26,1	8,1	-	1,82	-																			
Trondenes fort	19/0108	1942	Harsand	Fredet	-	4	4	1 720	414	0	0	0	0	1 720	3,85	2,85	-	1,88	-																			
Herda torpedobatteri	12/47/03	1940-45	Askøy	Fredet	Ja	14	9	1 472	63	199	0	199	-	1 273	2,4	0,3	-	1,5	-																			
Moløyvar fort	19/1501	1989	Harsand	Fredet	-	4	4	3 770	900	0	0	0	0	3 770	1	0,7	-	1,22	-																			
Oddane fort 4)	07/0954	1940-45	Larvik	Fredet	Ja	75	44	2 449	290	0	0	0	985	1 464	17,5	9,2	0,1	2,05	1,13																			
Summasjon/snitt						1 085	432	287 459	7 550	221 386	92 800	128 576	32 898	33 174	1 395	761	361																					
D) Areal eks MØ1 hospitalet																																						
E) Ikke hele anlegget - kun ebsa som inngår i dagens offisielle festningsportefølje i Forsvarsbygg. Dvs. eks øyene Vealøen, Mellomøya og Øsøya og enkelte bygg i aktivt miljø.																																						
3) Fredningssak pågår																																						
4) Leid grunn, men eid ebsa																																						
5) Omfatter følgende kategorier: Ikke utleiebart, ledig areal, omsluttende konstruksjoner, UEBA, under rehabilitering																																						
6) Komander kan for ebsa som faktisk er tilstandsregistrert																																						
7) TG Bygg gjelder kun Gwaker fort																																						
8) Av totalt areal utgjør ca 4.500 daa park og rekreasjonsområder																																						
9) Kategorien bygg er definert i inn-lister, men fagingeniør vurderer av og til underleides ifm tilstandsregistrering. I det store bildet korrekt																																						

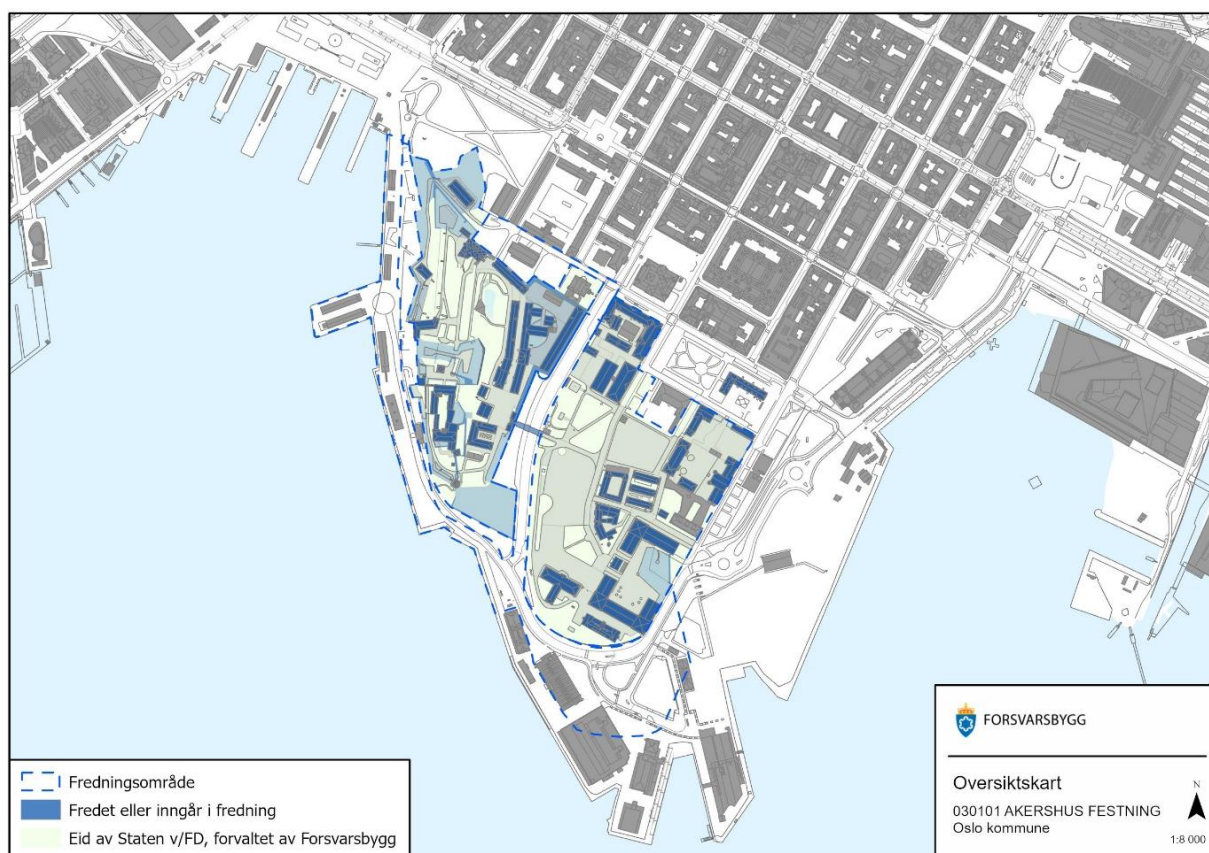
Akershus festning, Oslo kommune

Etablissementsnummer	030101	
Etablert år	Middelalder + 15-/16-/18-/1900-tallet	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2014. Akershus slott og deler av grunnen er automatisk fredet.	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring	
Beskrivelse	Akershus festning ligger med sin 700 år lange historie strategisk til ytterst på Akersneset.	
Historikk	<p>Håkon 5. Magnusson anla borgen omkring år 1300 som sete for kongens representanter. På 1600-tallet ble anlegget bygget om til et renessanseslott omgitt av en bastionfestning. Deler av anlegget ble benyttet som fengsel og straffarbeidsanstalt fra 1820. Festningens rolle under den andre verdenskrig har gitt området en spesiell plass i det norske folks bevissthet. Akershus er enestående blant våre nasjonale festningsverk, med middelalderborg og renessanseslott omgitt av forsvarsverk. Festningen viser en sammenhengende militærteknologisk utvikling fra høymiddelalderen til 1800-tallet og representerer oppbygging av den selvstendige norske statsmakten fra 1814 til i dag.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Forsvarets hovedsete, nasjonalt monument og levende byområde</i></p> <p>Akershus festning har vært sentrum for nasjonens vekst og utvikling gjennom 700 år. Festningen har i dag status som nasjonalsymbol på grunn av sin århundrelange historie som sete for konge- og statsmakt. Festningen er i dag hovedsete for Forsvaret, med Forsvarets ledelsesbygg, Forsvarsdepartementet og Statsministeres kontor som sentrale funksjoner. I tillegg er store deler av festningen et attraktivt område for rekreasjon og opplevelse for turister og byens befolkning.</p> <p>Akershus er landets best bevarte middelalderfestning, og renessanseslottet Akershus Slott med kongelig mausoleum er blant Norges aller mest verdifulle kulturminner. Siden Oslo ble etablert under Akershus festnings murer i 1624, har festningen også spilt en sentral rolle i hovedstadens historie. Med sitt godt bevarte kulturmiljø representerer festningen i dag en unik ramme for formidling av sentrale deler av Norges historie til nye generasjoner.</p>	
Dagens bruk	<p>Festningen er i dag hovedsete for Forsvaret, med Forsvarets ledelsesbygg, Forsvarsdepartementet og Statsministeres kontor som sentrale funksjoner. I tillegg er store deler av festningen et attraktivt område for rekreasjon og opplevelse for turister og byens befolkning.</p> <p>Nylig er utgitt rapport om «Økt byliv på Akershus festning», der flere aktører er involvert. Potensialet for utvikling er stort og mulighetene for økt selvfinansiering til stede. Utfordringen ligger likevel i å skaffe tilveie utviklingsmidler som primært må skaffes tilveie utenfor Forsvarssektoren.</p> <p>Festningen har årlig¹ ca. 1 560 000 besøkende.</p>	
Leietakere	Forsvaret og 1,25 % sivilt (tre leieforhold)	

¹ Alle besøkstall er fra 2019

Delt forvaltning med andre offentlige aktører	<p>Forsvaret har ansvar for militære seremonier, øvelser og nasjonale arrangementer (statsbesøk, offentlige besøk, osv.).</p> <p>SAKK (Stiftelsen Akershus festning for kunst og kultur) er en sivil stiftelse, finansiert av FD, med ansvar for kulturproduksjon, sivil kulturformidling og egne arrangementer i samarbeid med Forsvaret.</p> <p>Forsvarsbygg har ansvar for eiendomsforvaltning, utleie, legge til rette for allmenheten og bidra til økte inntekter.</p>
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvaret er aktivt til stede på festningen. I særlig grad på ytre festning, men også elementer på indre festning. Forsvarets operative hovedsete. Festningen har kommandant.

Totalt antall inventar	105	Grunneiendom	187 daa
Antall bygg	54	Totalt areal bygg	87 470 m ²
Utleid areal	86 178 m ²	Ikke utleiebart m/potensial/ Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	0 m ² /1 292 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	315 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,44
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	146 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	37,2 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,67

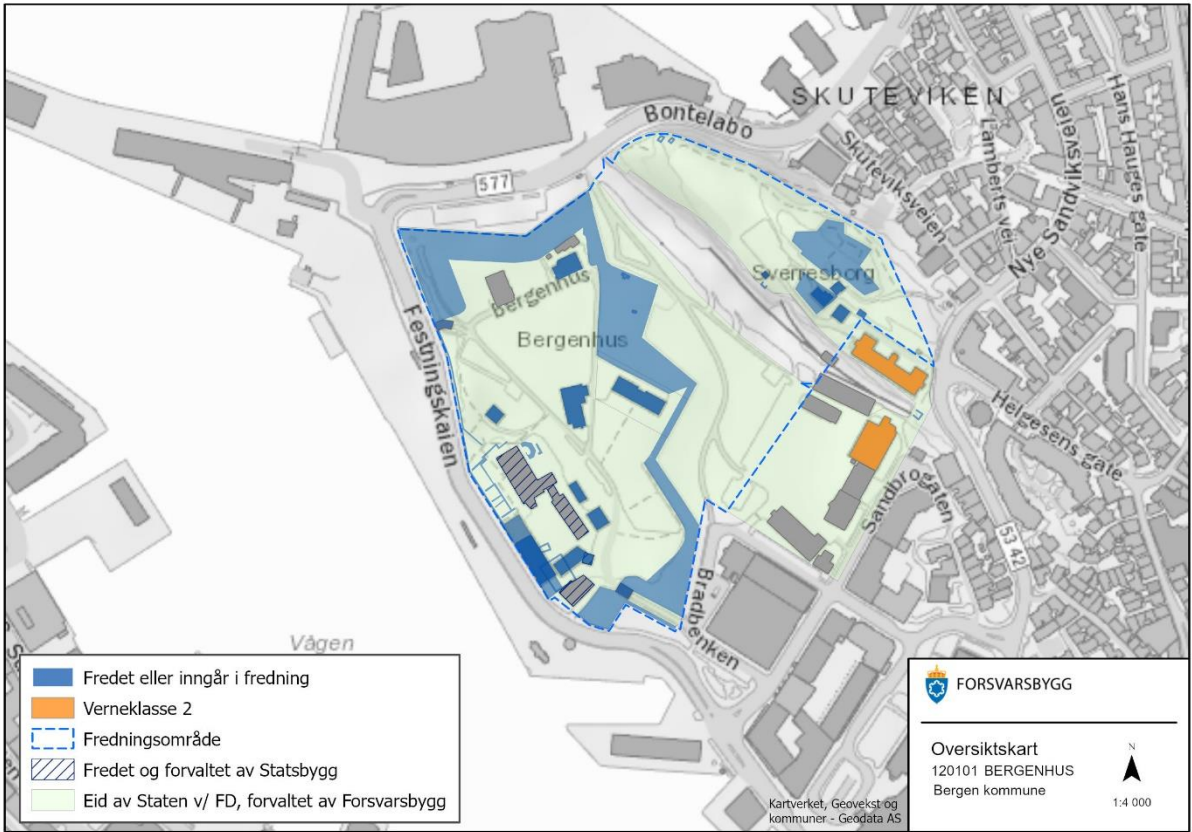

Bergenhus festning, Bergen kommune

Etablissementsnummer	120101	
Etablert år	Middelalder + 15-/16-/18-/1900-tallet	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2006. Grunnen er automatisk fredet som del av middelalderbyen Bergen.	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring. Sentrumsformål. Offentlig formål og gangarealer med byroms bruk.	
Beskrivelse	<p>Bergenhus festning ligger i havneområdet i Bergen sentrum. Festningen inndeles i tre hovedområder; Holmen, Koengen og Sverresborg. Området har sin opprinnelse i middelalderen, med Håkonshallen og Rosenkrantzårnet som viktige symbolbygninger. Festningen er omgitt av murer og voller fra 1600-tallet og inn på 1800-tallet og har et kulturmiljø som spenner fra 1200-tallet til 2. verdenskrig. Det bygningsmessige tyngdepunkt ligger i sørvestre hjørne av anlegget med Håkonshallen, Rosenkrantzårnet, Stallbygningen, Jørgen Hanssons ringmur, Kommandantboligen og Kapteinvaktmesterboligen. Øvrig bebyggelse ligger spredt og er av nyere dato. Videre inneholder området flere større landskapselementer, alleer, kommandantens hage, paradeplassen mv.</p>	
Historikk	<p>Bergenhus er en av de eldste bevarte festningene i Norge med en lang historie som kirkelig, kongelig og militært senter. Fra 1100-tallet var Holmen på Bergenhus festning ett av hovedsetene for den norske kongemakten. Det første kongsgårdsanlegget, som var bygget av trematerialer, stammer fra denne tiden. I perioden 1250–1300 var Bergen Norges største og viktigste by, et kongelig, administrativt og politisk sentrum. På Holmen lå det en bispegård, et dominikanerkloster og flere apostelkirker. Restene av dem er ikke lenger synlige.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Kongesete og Kulturpark</i></p> <p>Valg av profilens første del, <i>Kongesete</i>, er foretatt på bakgrunn av festningens historiske dybde, som hovedsete for den etablerte kongemakten. Rundt midten av 1200 tallet ble kongsgården utbygget. Håkonshallen ble bygget og befestet kongeborgen. Under unionen med Danmark, opphørte Bergen å være residensby. Kongsgården ble da det politisk-administrative sentrum for Vestlandet og Nord-Norge.</p> <p>Den andre delen av profilen, <i>Kulturpark</i>, er valgt ut fra Bergenhus som kulturmiljø bestående av middelalderbygninger, festningsanlegg, nyere bygninger og parkanlegg. På Koengen, som binder Sverresborg sammen med Bergenhus, er det funnet spor etter menneskelig virksomhet som går tilbake til yngre steinalder/bronsealder. Herfra formidles det viktige deler av landets historie. I samspill med historien, terrenget og festningsmurene skapes det en arena for kulturformidling, en kulturpark, som underbygger den virksomheten som har funnet sted her opp gjennom historien.</p>	
Dagens bruk	<p>Bergenhus festning huser både sivile og militære leietagere, med hovedvekt av militære leietakere når det gjelder bygg. Det er ingen ledige bygg på Bergenhus festning. Festningen er svært godt besøkt av norske og utenlandske turister. Området benyttes flittig av byens befolkning som rekreasjonsområde, og det er anlagt en gang- og sykkelsti gjennom Koengen.</p> <p>Festningen har årlig ca. 850 000 besøkende.</p>	

Leietakere	Forsvaret er største leietaker ift. bygg. 3 faste leietakere leier bygg + arrangører på uteområder.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Festningen har delt forvaltning, Statsbygg forvalter Håkonshallen, Rosenkrantzårnet, Stallbygningen, nedre del av Portkastellet og Jørgen Hanssons ringmur. Bymuseet i Bergen har bruksforvaltningen for Statsbygg sin bygningsmasse. Forsvarsbygg (FB) forvalter grunnen, øvrige bygg og utendørsanlegg. Energiselskapet Eviny eier et bygg som ligger mellom Forsvarets og Bane NORs grunn på Koengen (Jernbanetomten). FB leier Jernbanetomten fra Bane NOR til bruk som avlastningsareal for kulturarenaen og har innledet dialog med Bane NOR om eventuell fremtidig utvikling av området i samarbeid med andre aktører.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvaret er representert med operative avdelinger, har ansvar for militære seremonier, formidling, øvelser og vertskapsrolle ved besøk fra kongehuset, staten, kommunen og fylket. HV-09 representerer den operative leietakeren, Gjennom Forsvarets fellestjenester har festningen kommandant i 50 % stilling. I tillegg er det kvarterkommandant i 100 % stilling. Kommandanten (Bergenhus kommandantskap) innehar myndigheten som lokal lokasjonsmyndighet. Videre er Forsvarets regnskapsadministrasjon og Forsvarets personell og vernepliktsenter lokalisert på festningen. Forsvarets museer og Sjøforsvarets musikkorps ivaretar henholdsvis historieformidling og musikk. Forsvaret leier hovedtyngden av byggene på festningen (største delen av Kommandantboligen, Hovedvakten, Proviantmagasinet/Musikkbygget, Magasinbygget/Museum, Kaserne Sverresborg, Regimentsbygget, Bunkeren, Vollmesterboligen og en rekke garasjer/lager). Forsvarsbygg har kontorer i Kommandantboligen.

Totalt antall inventar	58	Grunneiendom	73 daa
Antall bygg	23	Totalt areal bygg	15 152 m ²
Utleid areal	15 122 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	30 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	84,1 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,49
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	24,8 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	2,4 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,71

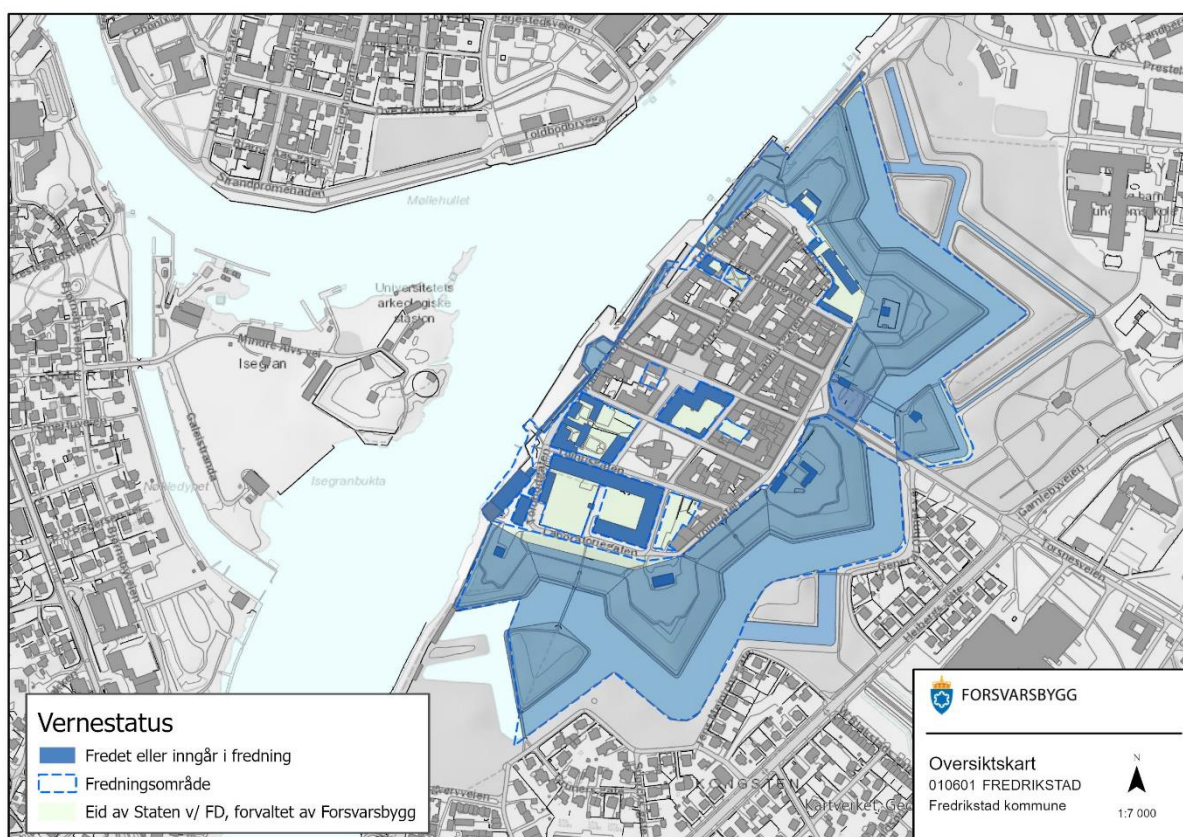

Fredrikstad festning (Gamlebyen), Fredrikstad kommune

Etablissementsnummer	010601	
Etablert år	1663	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2008	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring. Offentlig formål	
Beskrivelse	Fredrikstad festning (Gamlebyen) ligger på østsiden av Glomma og dagens bysentrum.	
Historikk	<p>Det som i dag er Gamlebyen, ble anlagt som by i 1567. Da ble byen flyttet sørover fra Sarpsborg etter at byen der var blitt brent av svenskene. Byen fikk navnet Fredrikstad i 1569. Byen fikk handelsprivilegier som gav borgerne enerett på all handel i tre miles omkrets. Fredrikstad karakteriseres ofte som Norges første renessanseby, med kvartaler avgrenset av gater anlagt i et regelmessig mønster. Selv om hovedtrekkene i kvartalsplanen nok stammer fra 1500-tallet, hadde byen den første tiden et mer middelalderisk bypreg, med to langsgående gater parallelt med elven og smalere veiter på tvers.</p> <p>I 1663, altså hundre år senere, approberte Fredrik III en plan om permanent befestning av byen og arbeidet med befestningene startet opp. Festningen ble tegnet av Willem Coucheron etter prinsippene i det gammel-nederlandske bastionsystem, med dype bastioner omkranset av en bred, vannfylt vollgrav. Festningsstrukturen har vært lite endret siden, derfor fremstår Fredrikstad festning i dag som en av de mest intakte festningsbyer i Nord-Europa.</p> <p>Siden byen allerede var et sivilt samfunn før den ble fortifisert, var forsvaret henvist til å kjøpe opp tomter for sine bygninger etter hvert som behovene oppstod. Dette har ført til at Forsvarsbyggs eiendommer i Gamlebyen er spredt på en rekke tomter. Byen ble flere ganger rammet av brann. Siden de fleste privathus var i tre, mens forsvarets bygninger var i mur, betyr dette at våre bygninger også er blant byens eldste.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Byfestningen</i></p> <p>Fredrikstad festning er vår eneste bevarte byfestning og er rammen omkring festningsbyen Fredrikstad. Samlivet mellom militære og sivile var i alle år festningsbyens særpreg. Dette miljøet er unikt i Norge og integreringen av by og festning er det som først og fremst preger denne festningen.</p>	
Dagens bruk	<p>Fredrikstad festning – Gamlebyen utgjør en samlet arena der Forsvarsbygg er den største, men ikke den eneste, forvalteren. Også Fredrikstad kommune er en stor grunneier og forvalter, med ansvar for både bygninger og det meste av gategrunn i Gamlebyen. I Gamlebyen finnes også et stort antall private gårdeiere. Det er et viktig premiss for hvordan Forsvarsbygg kan og bør forvalte sine bygninger.</p> <p>Gamlebyen er et svært populært reise- og besøksmål, både i Østfold og i nasjonal målestokk. Som Nordens best bevarte festningsby, er stedet unikt og tiltrekker seg mange besøkende. I tillegg er det en rekke tilbud for besøkende som serveringssteder, hotell, butikker, håndverksutsalg m.m. som gjør at stedet er attraktivt for dagsutflukter og lengre besøk både av lokalbefolkningen og turister. Selv om ikke alle næringsdrivende er leietakere hos Forsvarsbygg, bidrar det til en helhet for destinasjonen som også Forsvarsbygg drar fordel av.</p>	

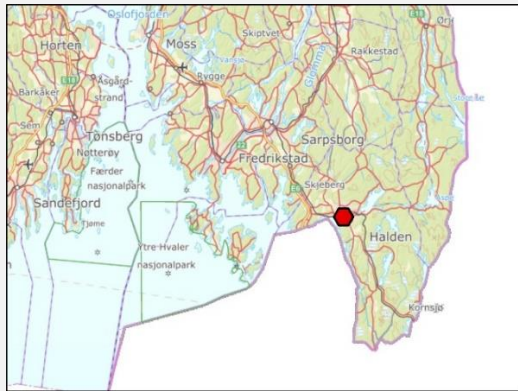
	Festningen har årlig ca. 700 000 besøkende. ²
Leietakere	Kun sivile leietakere.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvaret la ned siste deler av sin virksomhet i Gamlebyen i 2002. Det er i dag ingen militære leietakere på festningen.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Ja, Fredrikstad kommune, private aktører.

Totalt antall inventar	72	Grunneiendom	170 daa
Antall bygg	31	Totalt areal bygg	24 347 m ²
Utleid areal	14 273 m ²	Ikke utleiebart m/potensial	7 259 m ²
		Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	2 815 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	119 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,66
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE = TG3+TG2/KG3)	41,9 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	18,5 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,64

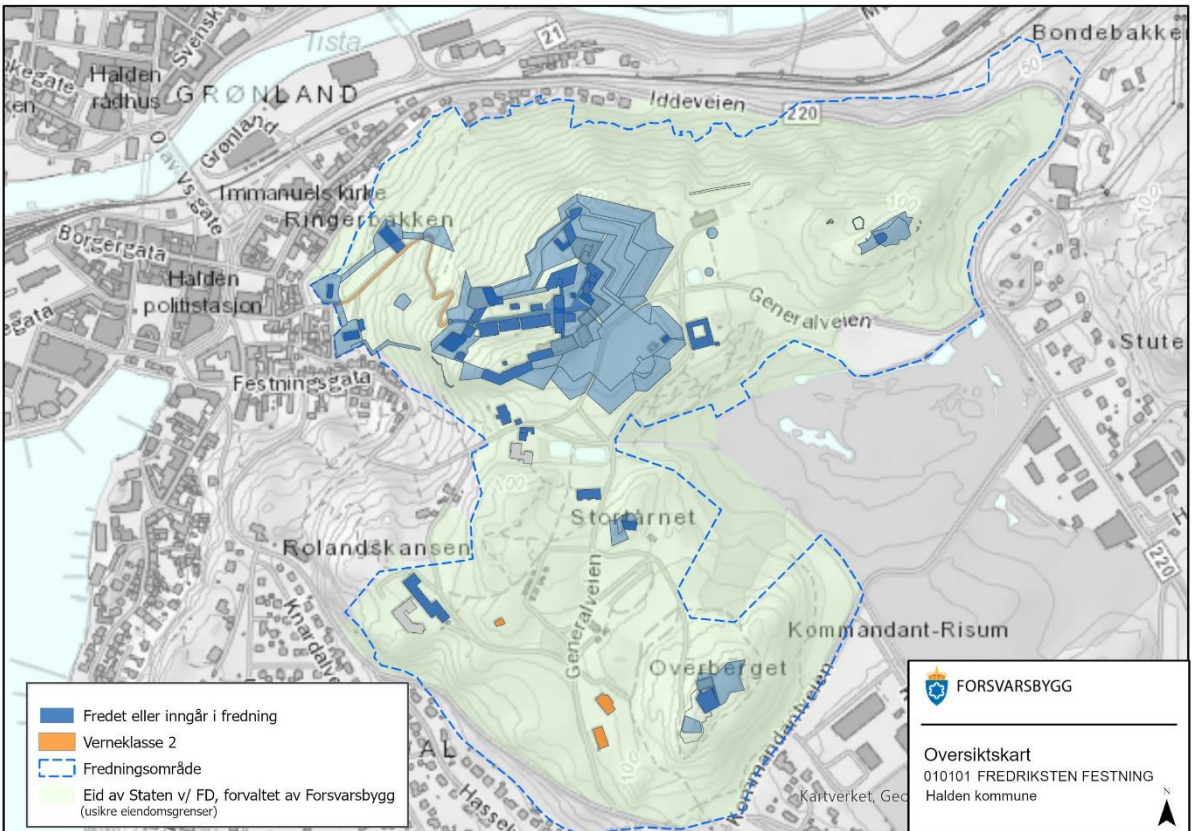
² Besøktall i Fredrikstad registreres ikke som på de andre festningene og er kun et anslag.

Fredriksten festning, Halden kommune

Etablissementsnummer	010101	
Etablert år	1661	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2014	
Reguleringsstatus	Kombinert bebyggelse og anleggsformål m.m.	
Beskrivelse	Ligger storslagent plassert på høyden øst for Halden by.	
Historikk	<p>Festningens historie går tilbake til 1600-tallet da et blokkhus og palisadeverk ble oppført på dagens festningsområde, i forbindelse med Hannibalfeiden i 1644–45. Svenskene angrep byen mange ganger i årene frem til 1660 og etter det ble det besluttet at oppføre en permanent festning som fikk navnet Fredriksten etter kong Frederik III. Byggingen startet i 1661.</p> <p>Da Karl XII angrep byen i 1716, var festningen utbygget med flere forsvarslinjer utenfor Indre festning, samt uteverkene Gyldenløve, Stortårnet og Overberget. Svenskene måtte oppgi angrepet, mye på grunn av at Haldens borgere satte byen i brann. Nytt angrep fra Karl XII fulgte i 1718, men han ble skutt og drept under angrepet, hvorpå de svenske styrkene trakk seg tilbake umiddelbart. Den lange nordiske krigen sluttet så et par år senere.</p> <p>Etter dette ble det ikke oppført nye verker, men de gamle ble utbedret og forsterket. I 1814 beleiret svenskene festningen på ny, etter at Norge motsatte seg å la seg innlemme i Sverige etter fredsavtalen i Kiel. Svenskene klarte ikke å innta festningen gjennom kamp, men etter fredsavtalen i august 1814 (Mossekonvensjonen), ble Fredriksten overgitt til svenske tropper, som hadde festningen til 1815. I årene før unionsoppløsningen i 1905 ble festningen modernisert og utstyrt med bl.a. nye kanoner, hvilket gjorde den til den sterkeste av alle grensebefestningene. Etter unionsoppløsningen ble festningen nedlagt som aktiv festning, men bevart som historisk minnesmerke og benyttet av Forsvaret som standkvarter for ulike avdelinger, i hovedsak skolevirksomhet. Dette varte frem til 2005 da Forsvarets forvaltningssskole flyttet fra Fredriksten. Kommandantskapet som forvaltningsenhet opphørte i år 2000. I dag ivaretas kommandantskapet av Forsvarets fellestjenester (FFT).</p> <p>Forsvarsbygg har forvaltet festningen på vegne av staten siden 2002.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Nasjonal grensevakt og regional kulturarena</i></p> <p>Fredriksten festning er et av våre aller største og mest betydningsfulle festningsverk. Det ligger tett opp til grensen og vokter den viktigste ruten mot Norge. Ingen andre norske festninger har vært angrepet og beleiret så mange ganger, men aldri erobret i kamp. Festningens betydning for dannelsen av Norge som egen stat kan neppe overvurderes. På Fredriksten er de militære funksjonene tydelige og fremtredende. Fredrikstens militære og politiske betydning og Forsvarets rolle i vår historie skal være et hovedmoment i formidlingen.</p> <p>Festningen og områdene omkring har vært åsted for mange og omfattende slag og trefninger, flere av dem av avgjørende betydning for nasjonens utvikling. I sum gjør dette Fredriksten til en unik arena for formidling av nasjonal historie og militær teknisk og taktisk utvikling. Fredriksten byr på flotte rammer for fortellingen om forsvarsviljen i folket gjennom århundrene like fram til vår tid.</p> <p>Fredriksten deler sin ærerike historie med Halden by, og det er naturlig at lokalbefolkningen føler et sterkt eierskap til festningen. Selv om deler av området har vært i militær bruk helt frem til 2005, har festningsområdet lang tradisjon som sivil</p>	

	<p>samlingssted og rekreasjonsområde for lokalbefolkningen. Denne funksjonen er ytterligere forsterket de seneste årene, og kan utvikles videre.</p> <p>Profilvalget bygger opp under den viktige militære betydningen Fredriksten har hatt gjennom flere hundre år og festningens nåværende rolle som et populært, kulturelt samlingssted for folk flest.</p>
Dagens bruk	<p>Det er ulike næringsvirksomheter på festningen, bl.a. Kasernen med Fredriksten Hotell, Fredriksten Camping, Østfoldmuseene/ Halden historiske Samlinger med ulike utstillinger, Halden Montessoriskole og de to spisestedene Curtisen og Kongshallene. Halden kommune driver også Fredriksten kro inne på festningens område.</p> <p>Festningen har årlig ca. 340 000 besøkende.</p>
Leietakere	Forsvaret 9 %, sivile 91 %.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Kommandanten er Forsvarets representant på festningen, med hovedansvar for militære kulturaktiviteter, seremonier og representasjon. Kommandanten skal påse at festningen forvaltes med respekt for militær historie og verdighet, og har et overordnet ansvar for formidling av festningens historie.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei

Totalt antall inventar	124	Grunneiendom	793 daa
Antall bygg	40	Totalt areal bygg	22 532 m ²
Utleid areal	14 084 m ²	Ikke utleiebart m/ potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	5 814 m ² 2 634 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	279 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,30
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	152 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	111 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,82

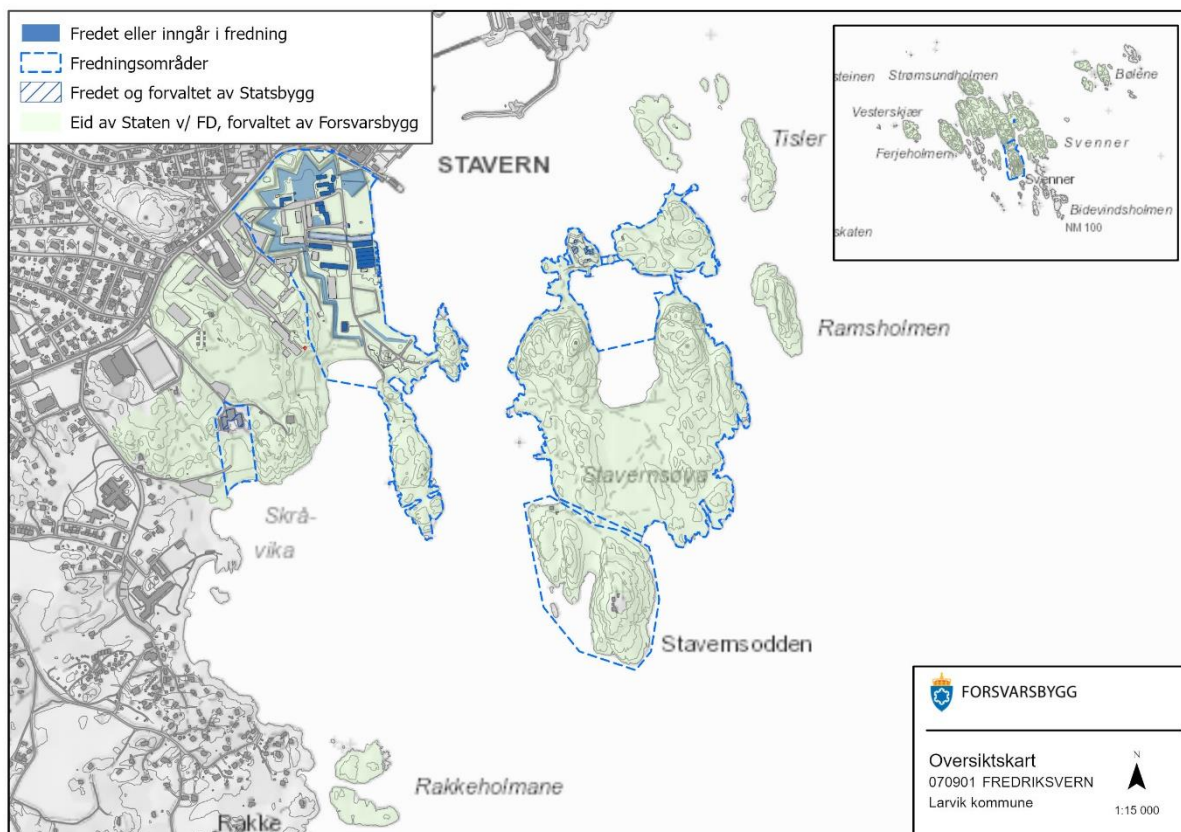
Fredriksvern verft, Larvik kommune

Etablissementsnummer	070901	
Etablert år	1750	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2011	
Reguleringsstatus	Offentlig og privat tjenesteyting	
Beskrivelse	<p>Fredriksvern verft ligger i Stavern i Larvik kommune, Vestfold og Telemark fylke. Eiendommen består av det befestede verftet innenfor vollene, forterrenget (utenfor vollene) med militær bebyggelse i hovedsak oppført siste halvdel av 1900-tallet, friareal, større øyer som Stavernsøya og Svenner samt diverse småøyer, holmer og skjær.</p> <p>Garnisonsbyen med blokkhusene og kirke m.m. eies i dag av kommunen og private. Reperbanen på forterrenget eies av privat bedrift. Stavern fort på Citadelløya forvaltes av Statsbygg, men grunnen eies av FD. Ytterst på Stavernsøya ligger Stavernsodden fyr som forvaltes av Kystverket. Fyret er automatisert, mens bygningsmassen drives som kystled.</p>	
Historikk	<p>Fredriksvern verft indikerer allerede i navnet at dette er et sted med sterk tilknytning til sjø og sjøfart. Verftet representerte Danmark/Norges sjømilitære tyngdepunkt i Norge under dansketiden. Hovedoppgaven var å bygge og utruste en lett manøvrerbar skjærgårdsflotilje som kunne hamle opp med den svenske Gøteborgeskadren og samtidig kunne frakte hærstyrker raskt over kjølen. Etter unionsoppløsningen fra Danmark i 1814, fikk anlegget status som Norges hovedmarinebase.</p> <p>Med sin opprinnelige funksjon som fortifisert orlogs-, galeiverft og flåtestasjon, og senere Norges første utdanningssted for sjøoffiserer med maritime fag og skipskonstruksjon, har verftet hatt en sentral rolle og posisjon for fremveksten av Norge som ledende sjøfartsnasjon.</p> <p>Fredriksvern ble et sentrum for den maritime militære virksomheten i Norge, med en betydelig kompetanse på alle områder som hadde med fartøybygging, sjømannskap og operativ sjømilitær virksomhet å gjøre. Kyst- og kystkultur generelt er således en fellesnevner så vel i verftets militærhistoriske epoke som for utviklingen av Stavern som by.</p> <p>Opprinnelig bestod anlegget av et befestet verft med forterrenget, en garnisonsby utenfor vollene med ytre befestning og 3 blokkhus, og fra 1751 Stavern fort (1689, Citadellet) og tiliggende øyer. Utenfor vollene ble det bl.a. bygget en garnisonskirke (Fredriksvern kirke), flere barakker, bakeri, garnisonshospital med mer som i dag er en del av Stavern sentrum.</p> <p>Fredriksvern verft i Stavern, ble etter kongelig ordre gitt av Kong Fredrik V, påbegynt i 1750. Det meste av bygninger og festningsverk var ferdig allerede i 1758. Verftet er sterkt påvirket av dansk arkitektur. I 1814 ble verftet hovedstasjon for den norske flåte. Sjøkadettinstituttet ble flyttet til Karljohansvern i 1864 og Fredriksvern verft ble nedlagt som marinebase i 1896 som en følge av Stortingets beslutning om å gjøre verftet om til øvingsplass for Hærens krigsskole.</p> <p>Fredriksvern er det eneste festningsverk i Norge som har huset alle forsvarsgrener. Siste operative militære bruk var Luftforsvarets skolesenter Stavern (LSS).</p>	

Festningens «profil»	<p><i>Marineverft og kompetansebase</i></p> <p>Profilen er valgt på bakgrunn av at Fredriksvern var Norges første befestede verft fra seilskutetiden.</p> <p>I kraft av sin posisjon som militært anlegg, var hovedoppgaven å trygge rikets sikkerhet. Med uavhengigheten fra Danmark i 1814, ble utdanningen av offiserer brått flyttet fra København og Norge ble med dette tvunget til å ivareta utdanningen selv. Fredriksvern ble på få år et av landets ledende utdannings- og kompetansesentrum. Flere av nasjonens senere mange kjente institusjoner som Fyrvesenet, Det Norske Veritas, oppbyggingen av handelsflåten med dyktige skipper og skipskonstruktører med mer ble initiert av personer som hadde fått sin kunnskap og avlagt sin eksamen nettopp her.</p> <p>Forsvaret har i moderne tid hatt utdanningsinstitusjoner som befalsskole, forvaltningsskole, sanitetsskole m.m. frem til nedleggelsen i 2002.</p> <p>Kompetanse og utdanning er også en bærebjelke i dagens virksomhet gjennom Politihøgskolen (PHS), Justissektorens kurs- og øvingscenter (JKØ), Hovedkontoret for UP i Norge, Sivilforsvaret og Norges Brannskoles opplæringsvirksomhet, som fyller en betydelig del av bygningsmassen på Fredriksvern verft. Mye av denne aktiviteten har vært vinklet mot sikkerhet og beredskap. Også andre aktører som bruker arenaen som øvingsområde – f.eks. brannvesen, ambulansetjeneste og Røde Kors bidrar til dette bildet.</p>
Dagens bruk	<p>Dagens bruk er todelt. I hovedsak retter aktiviteten innenfor vollene seg mot kultur og opplevelsesnæringer, mens anlegget utenfor vollene retter seg mot kompetanseetater innen beredskap, sikkerhet og redning.</p> <p>Det er så langt etablert ca. 170 arbeidsplasser. Videre 336 høyskole/bachelor studieplasser ved Fredriksvern og ca. 25 instruktører og lærere tilknyttet høyskoleutdanningen. Med Politihøgskolen etablert ved Fredriksvern er dette kommunens eneste høyskolestudium. Utover politihøgskoleutdanning drives etter- og videreutdanning for hele justissektoren, UP har sitt hovedkontor ved etablissementet og DSB er etablert med Vestfold sivilforsvarsdistrikt og Norges brannskole for å nevne noe. Fredriksvern er Staverns enkeltstående største arbeidsplass.</p> <p>I tillegg kommer den kulturelle dimensjon med flere faste gallerier, cafedrift, teater og scenekunst, historiske utstillinger, konsertarrangører og frivillig arbeid gjennom «Venner og engasjerte».</p> <p>Festningen har årlig ca. 315 000 besøkende.</p>
Leietakere	Sivile 95 %, Forsvaret 5 %.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvarets bruk er lager og kontor.

Totalt antall inventar	74	Grunneiendom	1 046 daa
Antall bygg	45	Totalt areal bygg	35 759 m ²
Utleid areal	30 886 m ²	Ikke utleiebart m/potensial	4 265 m ²
		Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	608 m ²

Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	161 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,44
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	114 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	31 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,91

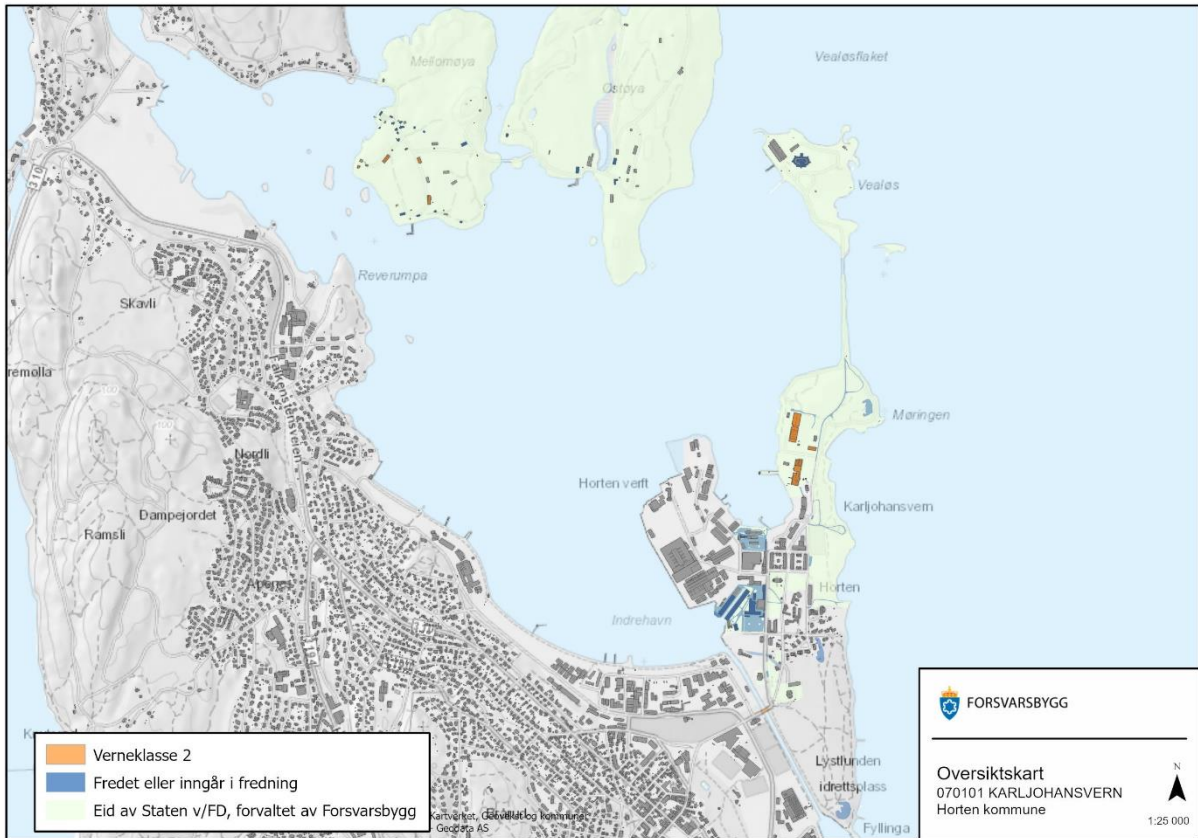

Karljohansvern verft, Horten kommune

Etablissementsnummer	070101	
Etablert år	1818	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2000, 2006	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring. Allmennyttig formål i kombinasjon med næringsvirksomhet som kan kombineres med og bygge opp under museumsvirksomheten.	
Beskrivelse	Karljohansvern ligger i Horten kommune, rett utenfor dagens sentrum og består av en halvøy og tre øyer. De eldste bygningene tilhørte den gamle skysstasjonen fra tiden før Marinen kom. Øvrige bygninger er oppført som en naturlig utvikling av Marinens hovedverft med tilhørende fortifikasjoner, administrasjon, boligområder, fritidsbygg og bevertning. Hele kulturmiljøet er nært knyttet til den teknologiske utviklingen, og drar oss gjennom flere stillepoker fra 1700-tallet og frem til dagens moderne bygg. En vesentlig del av anleggene er fredet og området fremstår som et idyllisk naturlandskap og kulturarena.	
Historikk	Karljohansvern, opprinnelig Horten Værft, ble etablert i 1818, få år etter unionsinngåelsen med Sverige. Utviklingen av anlegget utover på 1800-tallet har stor militærhistorisk interesse i Norge. Økonomi og endrede militære og teknologiske forutsetninger i løpet av 1800-tallet fikk konsekvenser for utformingen av festningsverkene. Boligbyggingen fortsatte imidlertid på utsiden av etablisementet. Det la grunnlaget for det som senere ble Horten by.	
Festningens «profil»	<p><i>Marinesamfunn og teknologisk banebryter</i></p> <p>Karljohansvern er det stedet hvor Marinen bygget et samfunn basert på 1800-tallets sjømilitære og teknologiske utvikling. Marinen og verftet på Horten var i fremste rekke når det gjaldt tekniske nyvinninger. Her ble Norges første tekniske skole etablert og marineverftet ble etter hvert livsnerven til byen Horten. Som en del av marinestasjonen ble det bygget boliger for militært personell og sivile. Marinen sto i førersetet når det gjaldt utvikling av dampdrevne skip, ubåter og senere også fly. De historiske linjene ser man tydelig når man vandrer mellom bygninger og anlegg. Deler av det teknologiske miljøet finner man igjen i Forsvarets verksted og forskningsinstituttet. Profilen gjenspeiler teknologisk utvikling og et levende og variert samfunn, og skal gi retning for utviklingen inn i fremtiden.</p> <p>Karljohansvern er i dag arena for en rekke kulturelle aktiviteter og opplevelser. Forsvaret er fremdeles aktiv på Karljohansvern og er representert med flere virksomheter, i samspill med at området benyttes for rekreasjon og kulturtiltak.</p> <p>Verftsområdet er i dag privateid og Horten Industripark har en levende industri innen reparasjon og vedlikehold av skip og tekniske løsninger til oljenæringen. Den teknologiske ekspertisen fra Karljohansvern har gitt grobunn for fremveksten av en rekke innovative og høyteknologiske bedrifter i Vestfold og en høgskole som har markert seg innen elektronikk og nanoteknologi.</p>	
Dagens bruk	Forsvarsbyggs festningsportefølje benyttes både av militære og sivile kunder, samt publikum. Porteføljen er inndelt i delområder der noe eiendom er benyttet i opplevelsesbasert aktivitet, mens andre områder er forbeholdt militær bruk og avstengt for sivil ferdsel.	

	<p>Området innenfor Verftsmuren, også kalt Kulturverftet, har gjennom noen år vært Forsvarsbyggs hovedfokus for å etablere Karljohansvern som en kulturarena. Området var tidligere preget av tomme verkstedbygninger etter at FLO flyttet ut. En strategisk satsing har gitt store deler av området en helårsaktivitet og skapt ca. 40 nye arbeidsplasser innen kulturbasert næring med konserter, gallerier og nisjebutikker. Museumsvirksomheten på området har vært en viktig grunnaktivitet å bygge den videre utviklingen på.</p> <p>Karljohansvern har potensial til å videreutvikles som et attraktivt besøks- og turistmål med natur- og kulturbaserte opplevelser, og med beliggenhet ved sjøen, rett utenfor Hortens bykjerne.</p> <p>Hovedutfordringen er å få til helhetlige løsninger som gjelder hele Karljohansvern. Det er en fragmentert eierstruktur på området og videre utvikling til et sammensatt reisemål må være fundamentert på et systematisk arbeid der man får med de viktige aktørene, både næringsmessig, politisk og kunnskapsmessig. Det må være et mål å utarbeide bærekraftige løsninger som tar vare på kulturminner og natur, og samtidig ivareta behovet for stedsutvikling og vekstmuligheter.</p> <p>Karljohansvern verft har årlig ca. 210 000 besøkende.</p>
Leietakere	Forsvaret 72 %, sivile 27 %.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Karljohansvern representerer på mange vis en a-typisk situasjon ift. mange festningsverk med sin fragmenterte eierstruktur. En stor andel av EBAen har i årenes løp gradvis blitt avhendet og eies i dag av sivile aktører. Både staten v/ FB, fylkeskommunen, kommunen og sivile eier deler av det opprinnelige anlegget.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvaret er fremdeles aktiv på Karljohansvern, og er representert med både kulturenheter som Marinemuseet og Marinemusikken, og forskningsvirksomhet. I tillegg er mer operative enheter samlokalisert i hangarene på Møringa og på øyene. I en periode fra 2008 og frem til 2018 har stedet hatt en kommandant gjennom FFT. Denne funksjonen er nå lagt ned og det er opprettet en plasskommandant/LKM funksjon tillagt FLO for å koordinere den militære aktiviteten.

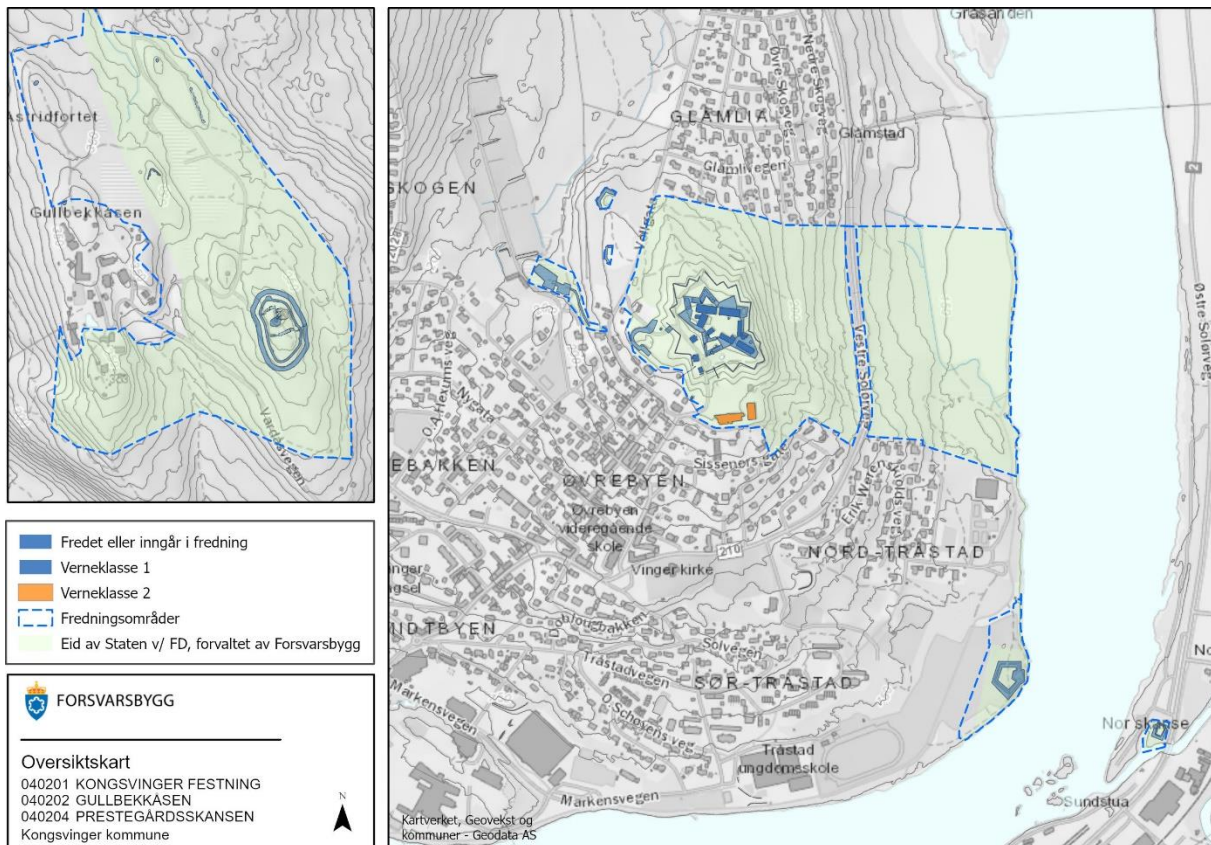
Totalt antall inventar	42	Grunneiendom	304 daa
Antall bygg	24	Totalt areal bygg	32 646 m ²
Utleid areal	24 773 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	6 979 m ² 894 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	63 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,38
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3 +TG2/KG3)	46,7 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	7,9 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,76

Kongsvinger festning, Kongsvinger kommune

Etablissementsnummer	040201/040202/040204	
Etablert år	1682	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2009	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring. Kombinerte formål – kontor, lager, industri (småindustri, håndverk – produksjon og salg), hotell, bevertning og allmenntilgjengelig (informasjonssenter, museum og annen kulturell virksomhet).	
Beskrivelse	Kongsvinger festning består i dag av hovedanlegget fra 16- og 1700-tallet og forterreng med nyere bebyggelse. I tillegg består eiendommen av fire skanser samt Vardåsen fort som ble oppført i 1903 i forbindelse med unionsoppløsningen. Festningen er det best bevarte barokke anlegget vi har blant festningsverkene våre.	
Historikk	Festningen har fremstått som et suverent vern mot fienden fra øst siden den ble anlagt i 1682. Den har aldri vært angrepet eller beleiret under de mange feidene og krigene mellom Danmark-Norge og Sverige. Den tyske okkupasjonen 1940–45 er den eneste perioden utenlandske tropper har hatt festningen under sin kommando, men da var festningens rolle som forsvarsverk for lengst over. Vardefortet hadde overtatt denne rollen.	
Festningens «profil»	<p><i>Kulturfestningen i Grenseland</i></p> <p>Profilen reflekterer festningens beliggenhet i grenseområdet mot Sverige, men også – i overført betydning – ambisjonen om å åpne festningen for formidling av nye og utradisjonelle kunst- og kulturuttrykk.</p> <p>Kongsvinger festning er et av Innlandet fylkes viktigste kulturminner og et regionalt fyrtårn i reiselivssammenheng. Festningen har i mange år vært en viktig kulturarena i regionen. Utviklingsplanen som er utarbeidet for festningen legger vekt på at anlegget også i fremtiden skal være en viktig og åpen arena for mange ulike kulturuttrykk, herunder kunst, kultur, opplevelser og næring.</p> <p>Det militære nærværet i Kongsvinger og festningens betydning i bybildet representerer en ubrutt forsvarshistorie fra 1680-årene og frem til 2005. Mange av aktivitetene på Kongsvinger festning har hatt, og vil også i fremtiden ha, militærkulturell og nasjonal historie som utgangspunkt.</p>	
Dagens bruk	<p>Kongsvinger festning er et sentralt militærhistorisk minnesmerke, et viktig reiselivsmål og en populær kulturarena i regionen. Festningen rommer i dag et unikt hotell med tilhørende restaurant, Kongsvinger Festningsmuseum, Norsk Fængselsmuseum og Anno museum.</p> <p>Festningen har kommandant i 20 % stilling.</p> <p>Festningen har årlig ca. 81 000 besøkende.</p>	
Leietakere	Forsvaret 33 %, sivile 77 %.	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei	

Totalt antall inventar	73	Grunneiendom	355 daa
Antall bygg	18	Totalt areal bygg	9 552 m ²
Utleid areal	8 232 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	1 079 m ² 241 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	118,5 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,18
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	97,5 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	82 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,78

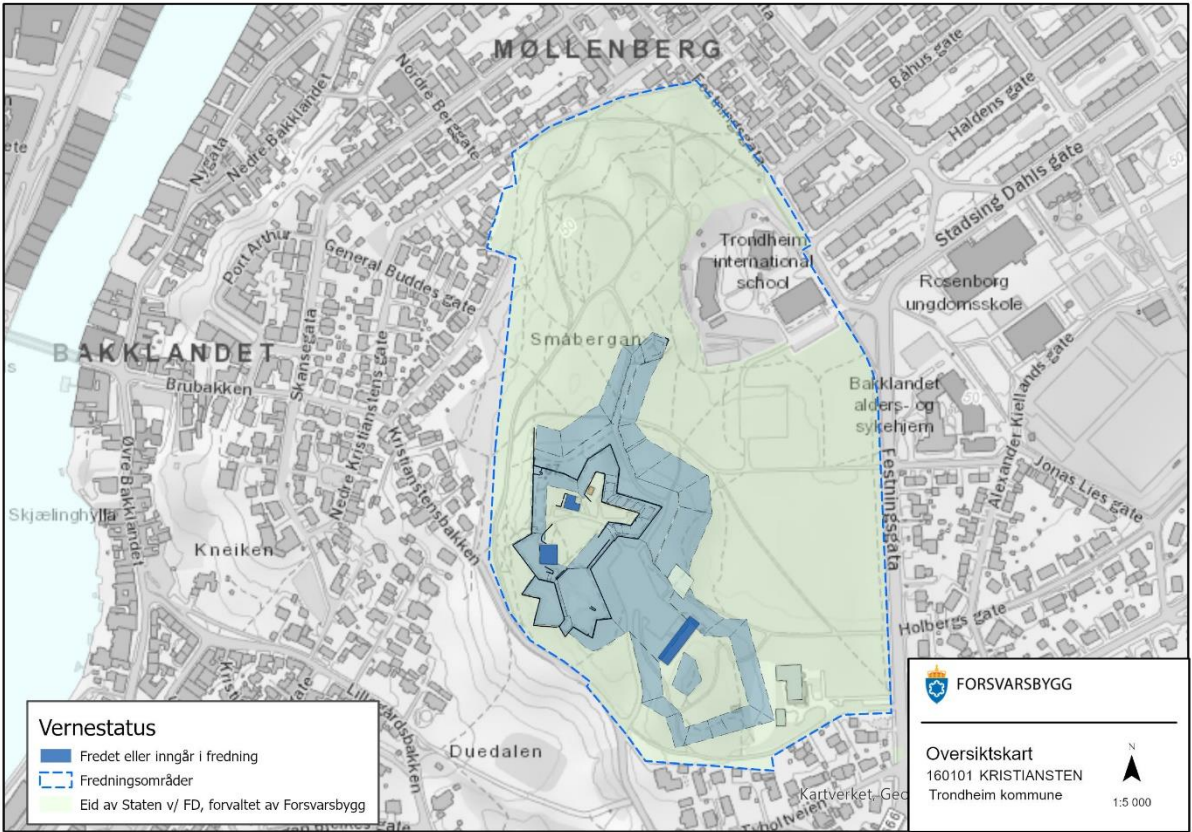

Kristiansten festning. Trondheim kommune

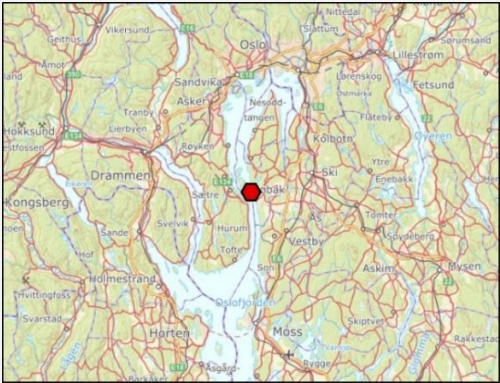
Etablisementsnummer	160101	
Etablert år	1682	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2014	
Reguleringsstatus	Kristiansten festning og offentlig friområde.	
Beskrivelse	Ligger på høyden Erlandshaugen på østsiden av Trondheim sentrum.	
Historikk	<p>Kristiansten festning ble bygget etter Trondheims store bybrann i 1681. Da beordret kong Christian V at det skulle utarbeides en ny by- og befestningsplan, hvor Kristiansten festning skulle hindre en fiende i å kunne skyte ned på byen. Kristiansten var en effektiv vokter av byen frem til den ble nedlagt som aktivt militæranlegg i 1816. I dag fremstår den som Norges best bevarte tårnfestning fra 1600-tallet, med den markante donjonen synlig fra hele byen.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Byens vokter og kulturpark</i></p> <p>Kristiansten festning er et av de viktigste landemerkene i Trondheim, med det hvite tårnet, donjonen, synlig fra store deler av byen. Festningen ble anlagt på den strategiske høyden Erlandshaugen øst for byen, for å hindre en potensiell svensk hær å skyte ned på byen. Under Armfeldttoget i 1718 var festningen med på å avverge at de svenske soldatene inntok Trondheim, selv om den aldri kom i direkte kamp. Etter unionen med Sverige i 1814 var derimot trusselen fra øst borte, og Kristiansten festning ble tatt ut av operativ drift i 1816, og overlatt til «tidens ødeleggelse». Redningen fra totalt forfall var at den fortsatt ble benyttet som brannvakt pga. sin gode utsikt over byen. Sånn sett spilte festningen en aktiv rolle i å forsvare byen mot invasjon og branner i flere hundre år. I dag står den som et ikonisk landemerke som vokter over byen og dens innbyggere.</p> <p>Festningen er i dag endret fra et lukket, militært område, til et attraktivt og tilgjengelig rekreasjonsområde og turistmål. De senere årene har den blitt mer og mer brukt som kulturarena, med sine store åpne sletter, svært sentralt plassert i Trondheim. Tilbudet til familier, barn og unge er særlig lagt vekt på, med både skole og barnehager på festningens område, og ulike aktiviteter gjennom året. Kristiansten fremstår som et naturlig utfluktmål for både store og små, med hyggelig serveringstilbud i Kommandantboligen og museum i Donjonen. Her møtes mennesker i et historisk miljø hvor nåtid og fortid smelter sammen.</p>	
Dagens bruk	<p>Kristiansten festning kan deles i fire hovedområder; indre festning, Place d'armes, skoleområdet og festningsparken.</p> <p>Indre festning er området innenfor festningsmurene. Består i dag av et historisk museum i Donjonen, serveringslokaler i Kommandantboligen og flere kasematter, samt festningsvoller med spektakulær utsikt over Trondheim.</p> <p>Place d'armes er sletta utenfor hovedporten. Er i dag parkeringsplass for besøkende, og i enden ligger Haubitzmagasinet som brukes som serveringslokale.</p> <p>Skoleområdet der Forsvaret tidligere drev befalsutdanning er i dag avhendet.</p>	

	<p>Festningsparken består av store grøntarealer åpent for publikum. Det benyttes som rekreasjonsområde for byens befolkning, og til konserter, festivaler og mange andre store og små aktiviteter.</p> <p>Festningen har årlig ca. 300 000 besøkende.</p>
Leietakere	Forsvaret 5,5 %, sivile 94,5 %.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	<p>Gjennom FFT har festningen egen kommandant i 20 % stilling som innehas av sjef Forsvarets høyskole, Trondheim (Luftkrigsskolen). I tillegg har festningen en kvarterkommandant på pensjonistvilkår i 50 %. Det er kvarterkommandanten som i det daglige står for samarbeidet med festningsforvalter.</p> <p>Kommandanten har ansvar for å ivareta de militære oppgavene knyttet til bl.a. flaggtjenesten (utføres av Securitas), saluttstasjonen (utføres av HV-12) og de militærhistoriske interessene/utstillingene på festningen.</p> <p>Rustkammeret (Forsvarsmuseet i Trondheim) ivaretar historieformidlingen i form av utstillinger i Donjonen. Rustkammeret er også medlem i Visit Trondheim, og samarbeider med festningsforvalter om å skape økt trafikk til festningene i regionen, gjennom byvandring, foredrag, pakketurer for cruiseturister etc.</p> <p>Ut over dette har Forsvaret pt.. ingen andre roller på festningen. Samarbeidet og dialogen med kommandanten fungerer meget godt, og det er månedlige samhandlingsmøter.</p>
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei

Totalt antall inventar	46	Grunneiendom	146 daa
Antall bygg	6	Totalt areal bygg	3 225 m ²
Utleid areal	2 761m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	365 m ² 99 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	15,6 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,24
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	8,3 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	5,3 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,54

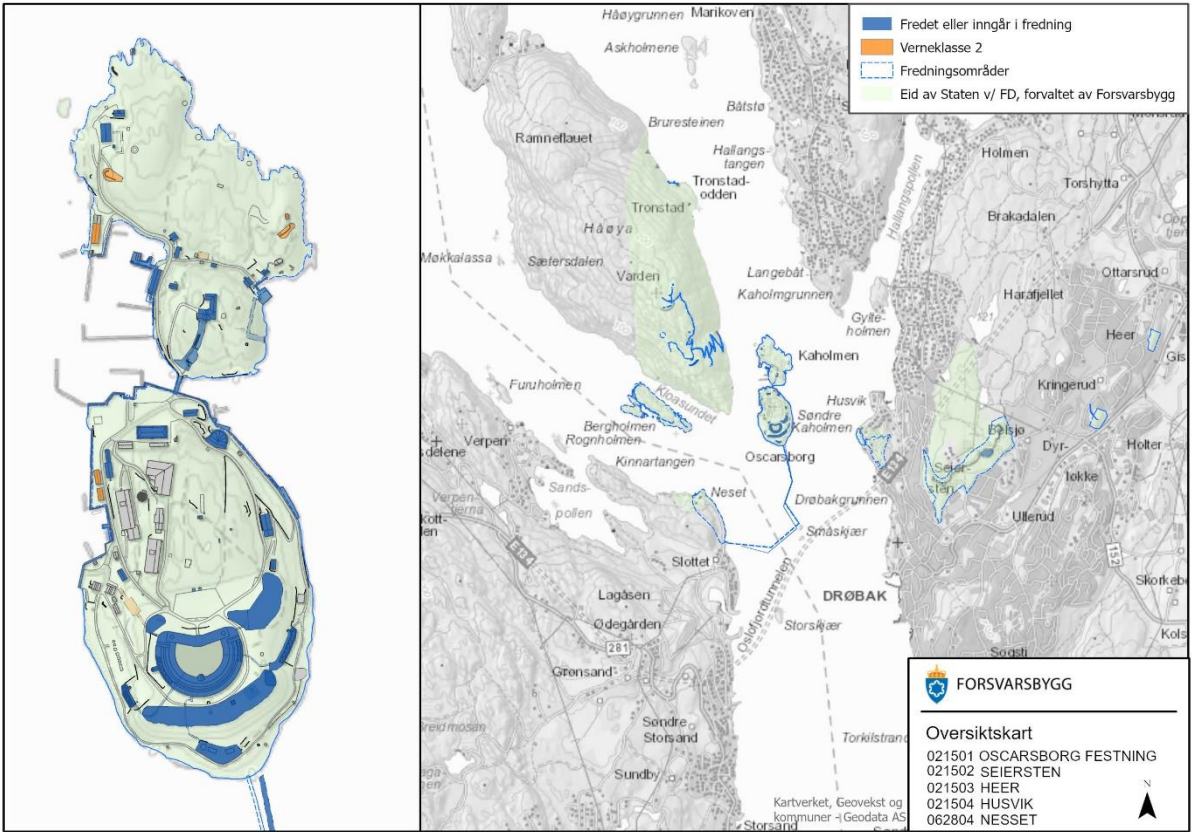

Oscarsborg festning, Frogn kommune

Etablisementsnummer	021501,021502, 021503,021504, 062804	
Etablert år	1853	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2014	
Reguleringsstatus	Spesialområde, bevaring av bygninger og anlegg av historisk og antikvarisk verdi. Trafikkområde i sjø og vassdrag.	
Beskrivelse	Oscarsborg festning er både et kompakt og et vidstrakt anlegg. Kompakt fordi det sentrale, opprinnelige festningsområdet som klartest assosieres med begrepet «Oscarsborg» er konsentrert til to små holmer i Drøbaksundet. Vidstrakt fordi det i løpet av festningens ekspansjonsfase ble etablert en rekke utenverker, siktestasjoner mv. spredt over et stort geografisk område. Foruten Kaholmene omfatter anlegget flere utenverker på Håøya, Bergholmen og landsidene, samt rester av sikte- og målesystemer spredt over et større område. Med Oscarsborg festning menes derfor alle etablissementene som historisk har inngått i festningens funksjonelle sammenheng, og som fortsatt er i Forsvarets eie.	
Historikk	Oscarsborg festning er et av våre yngste festningsverk, bygget etter det montalembertske prinsipp; et hesteskoformet anlegg med loddrette granittvegger. Hovedfortet stod ferdig i 1856 og festningen har vært i kontinuerlig utvikling og bruk fra etablering – i takt med Forsvarets behov.	
Festningens «profil»	<p><i>Frihetssymbol og fjordarena</i></p> <p>Oscarsborg festning har spilt en sentral rolle i forsvaret av landet og hovedstaden gjennom 150 år, ikke minst under april dagene 1940. Festningens spektakulære arkitektur, museet og de mange forskjellige byggverkene på Kaholmene og de øvrige delene av befestningene utgjør en enestående ramme for formidling av Forsvarets historie til dagens generasjoner. Oscarsborg festning symboliserer vilje til kamp for å verne om vår selvstendighet og våre demokratiske verdier. Selv om festningen ikke lenger har noen operativ funksjon som forsvarsanlegg, er symbolverdien i høy grad intakt.</p> <p>På festningen finnes en rekke bygninger og områder som egner seg svært godt til kunstutstillinger, konserter i de fleste genre og ulike former for scenekunst. Hotellet på Søndre Kaholmen tilbyr overnatting, restaurant og konferansefasiliteter på helårsbasis. I tillegg kan Oscarsborg by på flere andre serverings- og opplevelses tilbud, badestrender og en flott gjestehavn. Omgivelsene kjennetegnes av vakker natur med variert kystvegetasjon. Beliggenheten er sentral, med mindre enn 1 times reiseavstand fra Oslo, men det er likevel fredelig og avskjermet.</p> <p>Disse kvalitetene er grunnlaget for at Oscarsborg på få år har utviklet seg til å bli en populær arena for historie- og kulturformidling, kurs, konferanser, turisme og rekreasjon.</p> <p>Oscarsborg har fire grunnsteiner som profilen skal favne og forsterke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Militærhistorie, frihetskamp, selvstendighet og demokrati • Kulturminner – vern og tilgjengeliggjøring av festningsverk og bygninger • Arena for kulturopplevelser, reiseliv og rekreasjon – for hele folket • Møteplass mellom kunnskap, kultur og næringsliv 	

Dagens bruk	<p>Oscarsborg festning er et sentralt militærhistorisk minnesmerke, et viktig reiselivsmål og en populær kulturarena i regionen.</p> <p>Oscarsborg Hotel & Resort er, med sine 89 rom og tilhørende kurs- og konferansefasiliteter, festningens største aktør.</p> <p>Festningen rommer også en veldrevet havnekro, en populær gjestehavn med plass til over 100 båter, Forsvarets hus, Oscarsborg museer, Kystartillerimuseet og flere arealer som hvert år benyttes til kunstutstillinger og ulike publikumsaktiviteter. Festningen er også arena for store utendørs kulturarrangementer.</p> <p>Festningen har årlig ca. 102 000 besøkende.</p>
Leietakere	Forsvaret 29 %, sivile 71 %.
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Forsvarets har tilstedeværelse ved kommandant i 20 % stilling samt at kommandanten fungerer som sjef for forsvarsmuseet på øya.
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei

Totalt antall inventar	193	Grunneiendom	1 633 daa
Antall bygg	104	Totalt areal bygg	35 046 m ²
Utleid areal	20 293 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	5 423 m ² 9 339 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	158,3 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,31
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	94,6 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	55,8 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,74

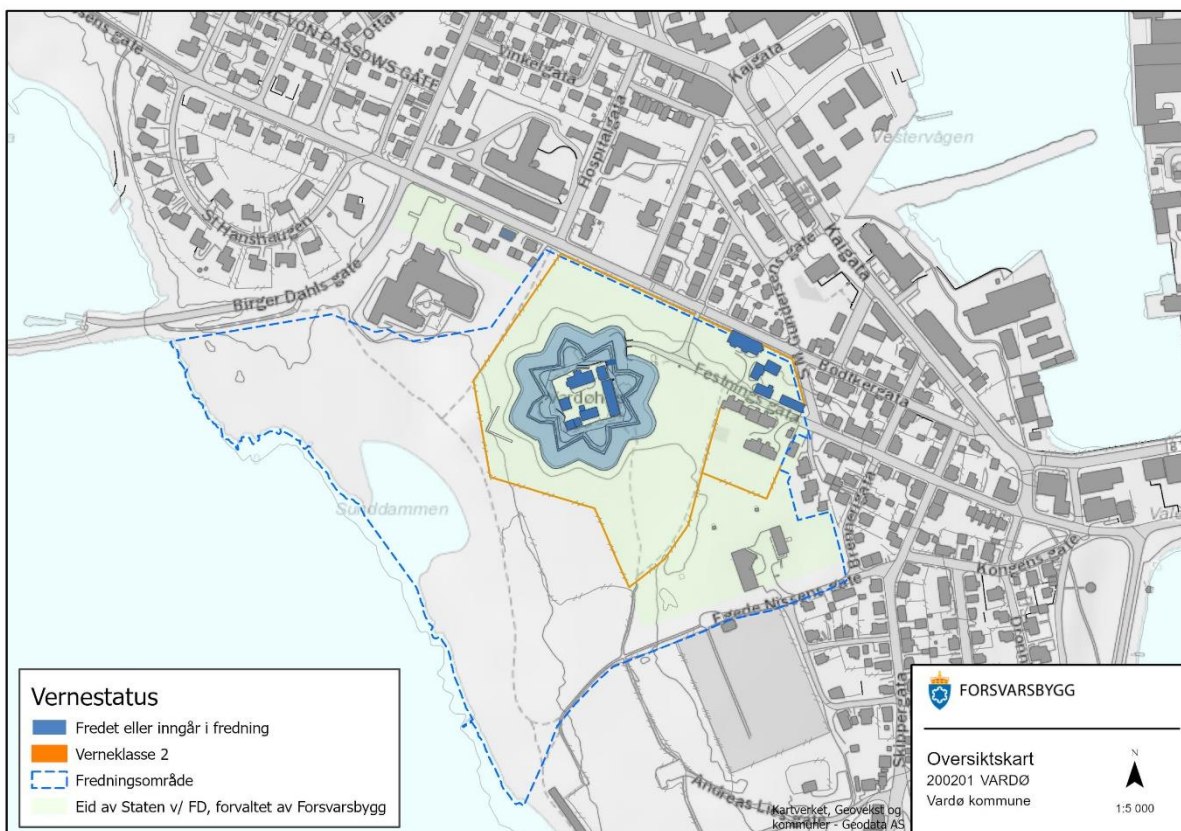

Vardøhus festning, Vardø kommune

Etablissementsnummer	200201	
Etablert år	1734	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2007	
Reguleringsstatus	Spesialområde bevaring.	
Beskrivelse	Dagens Vardøhus er det siste av tre festningsverk og plassert på Steilneset på den sydvestre delen av øya. Festningen har form som en åttekantet stjerne og er typisk for datidens bastionære festningssystem.	
Historikk	Nåværende festning ble bygget 1734–1738 etter tegninger av arkitekt Michael Jansen Sundt med underskrift av kong Christian VI. Den står i dag nesten slik den opprinnelig ble bygget med sin perfekte stjerneform. Befestningen ved Vardøhus har tradisjoner helt tilbake til tidlig 1300-tall: Det første festningsverk ble anlagt som et borganlegg av Haakon V Magnusson og ble opprinnelig bygget bl.a. for å markere Danmark-Norges suverenitet i nordområdene. Det andre festningsverket hadde en polygonal form med to bastioner.	
Festningens «profil»	<p><i>Verdens nordligste festning</i></p> <p>Valg av profil er foretatt ut fra festningens unike beliggenhet som verdens nordligste festning på en øy i Barentshavet. Festningen ligger i Vest-Europas eneste by i arktisk klimasone. Vardø er Norges østligste by, grensepost i nord og Finnmarks eldste fiskevær. Navnet Ultima Thule (ytterste utpost mot nord) kan knyttes til stedet. Festningen er en viktig del av Barentsregionen og samarbeidet er godt.</p>	
Dagens bruk	<p>Forsvaret er eneste leietaker på festningen og har kommandant i 100 % stilling. I tillegg er det 4 soldater som avtjener førstegangstjeneste. Festningen benyttes for rekreasjon, reiseliv/turisme og kulturarrangementer.</p> <p>Festningen har årlig ca. 38 000 besøkende.</p>	
Leietakere	Forsvaret 100 %.	
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Gjennom Forsvarets fellestjenester har festningen egen kommandant i 100 % stilling på festningen. I tillegg er det 4 soldater som avtjener førstegangstjeneste. Kontingentskifte er i juli og januar.	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei	

Totalt antall inventar	43	Grunneiendom	38 daa
Antall bygg	19	Totalt areal bygg	2 318 m²

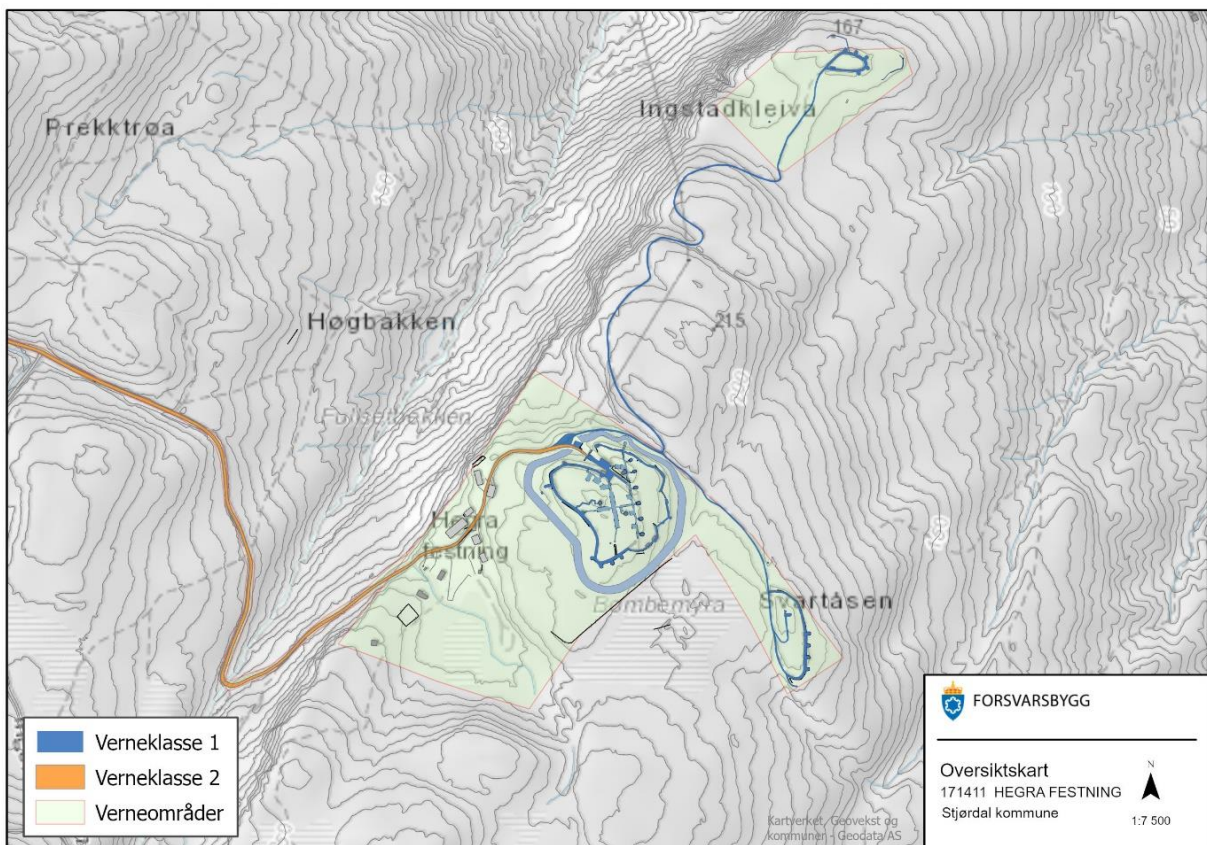
Utleid areal	1 762 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	423 m ² 123 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	16,3 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,31
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	7,3 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	5,7 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,36

Hegra festning, Stjørdal kommune

Etablissementsnummer	171411	
Etablert år	1910	
Vernestatus	Verneklasse 1	
Reguleringsstatus		
Beskrivelse	<p>Bygget som Ingstadkleiven fort fra 1908 til 1910 som vern mot angrep fra Sverige. Anlegget, som i stor grad ligger i fjellet, har til sammen 350 meter med ganger, tunneler og oppholdsrom. Den lengste tunnelen, kanonhallen, er nesten 110 meter lang. Det er tre kommandotårn, og bestykningen er to 7,5 cm og fire 10,5 cm kanoner. Dette er flatbaneskyts, som har en rekkevidde på omlag 10 km. Det er skyttergraver rundt hele Hegra festning, og de er delvis overdekt.</p>	
Historikk	<p>Var i bruk som festningsanlegg med årlige rekruttskoler, øvelser og annen militær aktivitet fra 1911 til 1926. Anlegget ble da tatt ut av aktiv tjeneste, men en administrerende kommandant og en tilsynsmann sørget for årlig vedlikehold.</p> <p>Ble våren 1940 tatt i bruk av major Hans Reidar Holtermann da tyskerne rykket inn på Værnes. Holtermanns plan var å bruke fortet til mobilisering, men han og hans 250 soldater ble der i tre uker. Da styrken kapitulerte om morgenen 5. mai, var all annen motstand i Sør-Norge opphørt og fortet nærmest tomt for forsyninger.</p> <p>Seks nordmenn og et ukjent antall tyske soldater ble drept under kampene.</p> <p>Festningen er etter krigen blitt restaurert og fungerer i dag som et nasjonalt festningsverk og krigsminnesmerke.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Forsvarsvilje og motstandskraft</i></p> <p>Valg av profil for Hegra festning er foretatt ut fra hensikten med å bygge et sperrefort på Ingstadkleiva som en følge av unionsoppløsningen i 1905, og på grunn av Hegra festnings rolle under siste verdenskrig. Våren 1940 ble denne delen av trøndersk jord for alltid risset inn i landets historie. Begivenhetene disse 25 vårdagene i 1940 har for alltid gitt det nedlagte og nesten glemte festningsanlegget en bemerkelsesverdig renessanse og en rolle under den 2. verdenskrig. Militært sett var resultatet av kampene ved Hegra festning så å si uten virkning. Men for moralen fikk Hegra en enorm betydning. Hegra ble et bevis på at det nyttet å kjempe. Hendelsene rundt etableringen av Ingstadkleiva som følge av en motstand mot unionen med Sverige, sammen med den motstand som ble ytet under 2. verdenskrig, gjør at Hegra er blitt et symbol for motstandskraft. Dette er et symbol som fortsatt lever sterkt i regionen, og det er derfor naturlig at det underbygges i profilvalget.</p>	
Dagens bruk	<p>Museum, kulturarena, friluftsområde.</p> <p>Festningen har årlig ca. 10 000 besøkende.</p>	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	<p>Nei</p>	

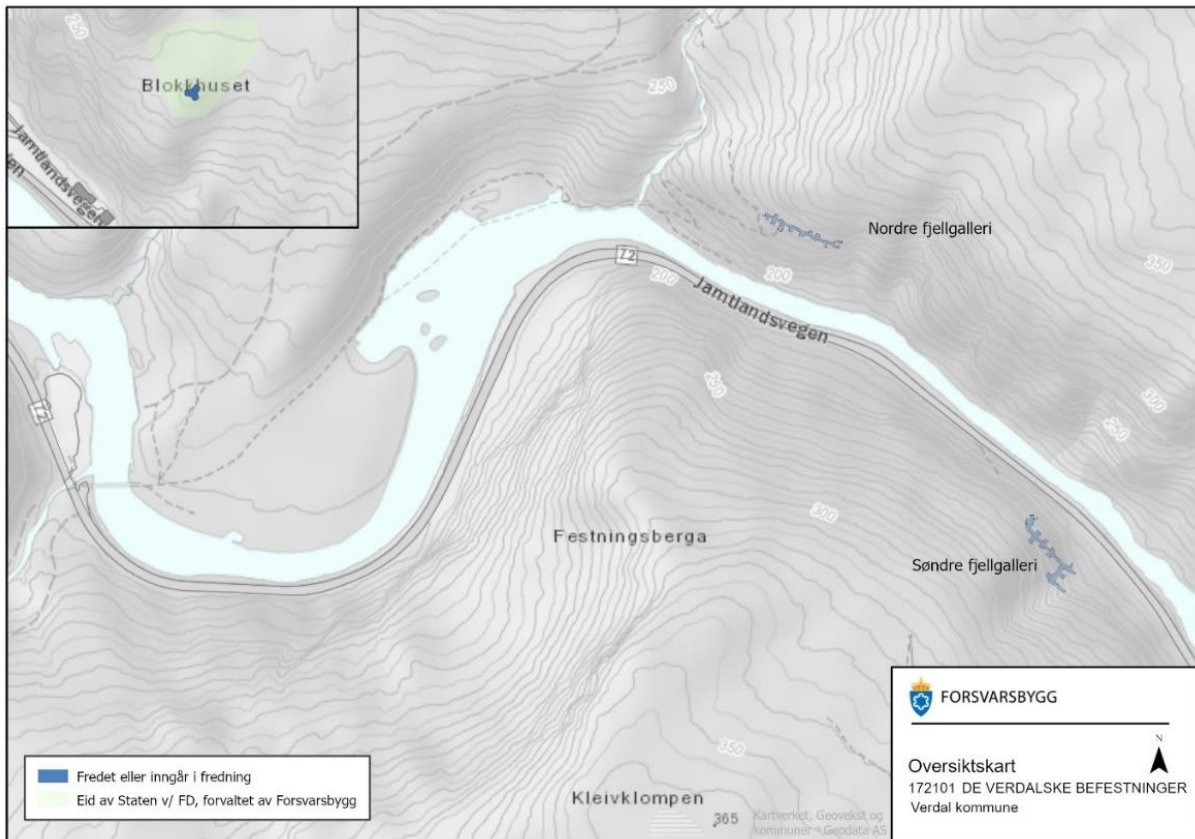
Totalt antall inventar	78	Grunneiendom	151 daa
Antall bygg	7	Totalt areal bygg	2 073 m ²
Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	0 m ² 2 073 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	4 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,48
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	1,3 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	1,3 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,31

De verdalske befestninger, Verdal kommune

Etablissementsnummer	172101	
Etablert år	1908	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2004	
Reguleringsstatus		
Beskrivelse	<p>De verdalske befestninger ligger ved elva Inna, og besto opprinnelig av tre befestede anlegg samt den noe senere Vaterholmen leir. Nordre og Søndre fjellgalleri ligger på hver side av elva i et trangt pass, med blokkhuset tilbaketrukket fra fjellgalleriene.</p> <p>Søndre fjellgalleri ligger inne i fjellet sør for elva Inna. Galleriet skulle forsvare veien og er bygget for én hurtigskytende kanon og åtte mitraljøser. Inne i fjellet ligger også tunneler for innkvartering, kjøkken og maskinstasjon.</p> <p>Nordre fjellgalleri skulle beskytte mellomriksveien og senere også fly. Galleriet er bygget for to 8,4 cm kanoner og fire mitraljøser. Festningsanlegget er sprengt ut som en 90 m lang tunnel med flere siderom. Anlegget hadde to forlegningsrom, toalett, kjøkken, proviantrom, maskinrom, radiatorom, ammunisjonslager, bensinrom, oljerom og egen brønn. Nordre fjellgalleri er satt i stand av Verdal kommune. Begge galleriene er gjort tilgjengelig for publikum.</p> <p>Det y-formete blokkhuset ligger delvis nedsprenget i fjell, delvis oppbygd av jern og betong. Blokkhuset er i to etasjer og har tre fløyer med én meter tykke vegger. Anlegget skulle gi forsvar i alle retninger og har skyteskår for 10 gevær og 12 mitraljøser. Innvendig finnes 16 brisker, kjeller, oppholdsrom, kjøkken og lager. Opprinnelige piggrådsperringer på 10–12 m tykkelse er intakt. Blokkhuset gjennomgikk en rehabilitering i 1994 og er gjort tilgjengelig for publikum og tilbys som hvilested for pilegrimsvandrere.</p>	
Historikk	<p>Stortinget vedtok i 1907 å opprette en ny forsvarslinje mot Sverige bak den nøytrale sonen som ble etablert ved Karlstad-overenskomsten i 1905. Steina og Sogna i Inndalen i Verdal og Ingstadkleiva i Stjørdalen (senere kalt Hegra festning) ble valgt som steder for etablering av nye forsvarsverk. Befestningene i disse to dalførene ble senere gitt navnet Stjørdal- og Verdal Befestninger og beskyttet de to mest sannsynlige framrykningsveiene til Trøndelag fra øst.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Grensefestning og våpenteknologi</i></p> <p>I Verdal finnes Norges tetteste samling av historiske forsvarsverk fra folkevandringstiden og frem til våre dager. Valg av profil for Verdalske befestninger er gjort med bakgrunn i dette.</p>	
Dagens bruk	<p>Museum, friområde og rekreasjon.</p>	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	<p>Nei. Driftsavtale med Verdal kommune som skal sikre vedlikeholdet og tilgjengeligheten for publikum</p>	

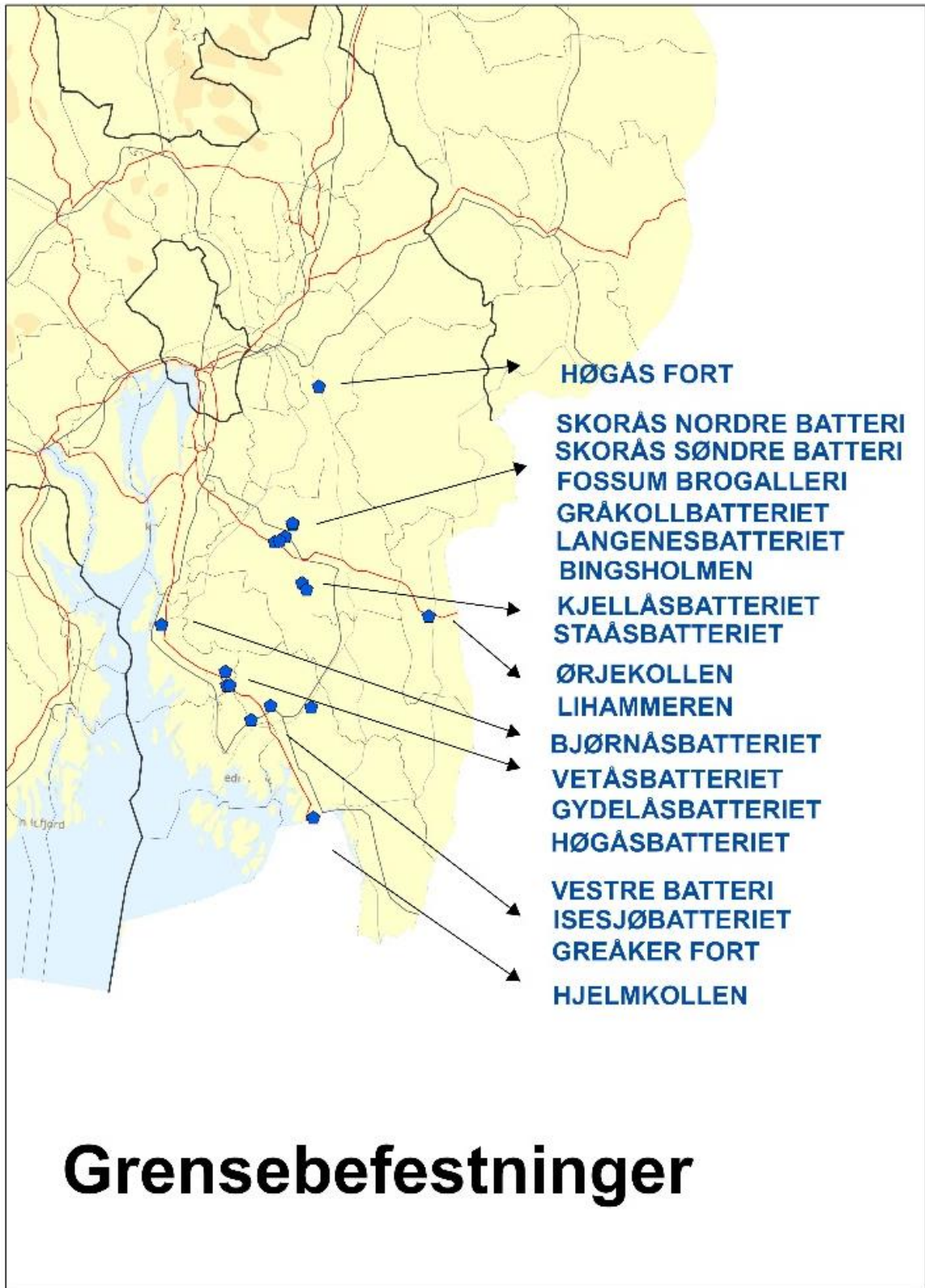
Totalt antall inventar	4	Grunneiendom	35 daa
Antall bygg	4	Totalt areal bygg	900 m ²
Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	900 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	2,7 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	2,14
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	1,1 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	-	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	-

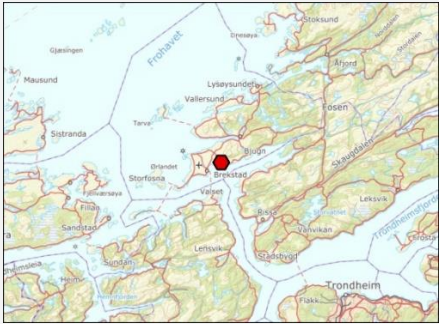
Grensebefestninger, flere kommuner

Etablissementsnummer	Flere – totalt 19 anlegg	
Etablert år	1898–1905	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2004	
Reguleringsstatus	Varierer fra anlegg til anlegg – mange er LNF-/friområder	
Beskrivelse	<p>Grensefestningene er betegnelsen på en rekke befestninger langs grensen mot Sverige og langs Glommalinjen. Dette er et system av befestningsanlegg etablert i tiden frem mot unionsoppløsningen i 1905.</p> <p>Grensebefestningene er ulike i utforming og mht. tilgjengelighet. Mange er kun enkle standplasser med brystvern av naturstein, sand og grus, mens andre er mer avanserte anlegg som Fossum brogalleri som er innskutt i fjellet med haller og skyteskår.</p> <p>Noen anlegg ligger nært inntil boområder og er i daglig bruk for rekreasjon, som Gråkollbatteriet ved Spydeberg. Noen anlegg, som Bjørnåsbatteriet i Moss, er populære som turmål med utsiktspunkt for lokalbefolkningen. Andre anlegg, som Skoråsbatteriene i Spydeberg, er ganske lite tilgjengelig for publikum.</p>	
Historikk	<p>Grensebefestningene ble etablert i årene 1898–1905.</p> <p>En rekke av anleggene måtte ødelegges som en del av avtalen mellom Norge og Sverige i 1905. I forbindelse med markeringen av 100-årsjubileet for unionsoppløsningen i 2005 ble mange av anleggene ryddet og istandsatt.</p>	
Dagens bruk	Museum, friområde, rekreasjon.	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei. Driftsavtale med respektive kommuner som skal sikre vedlikeholdet og tilgjengeligheten for publikum	

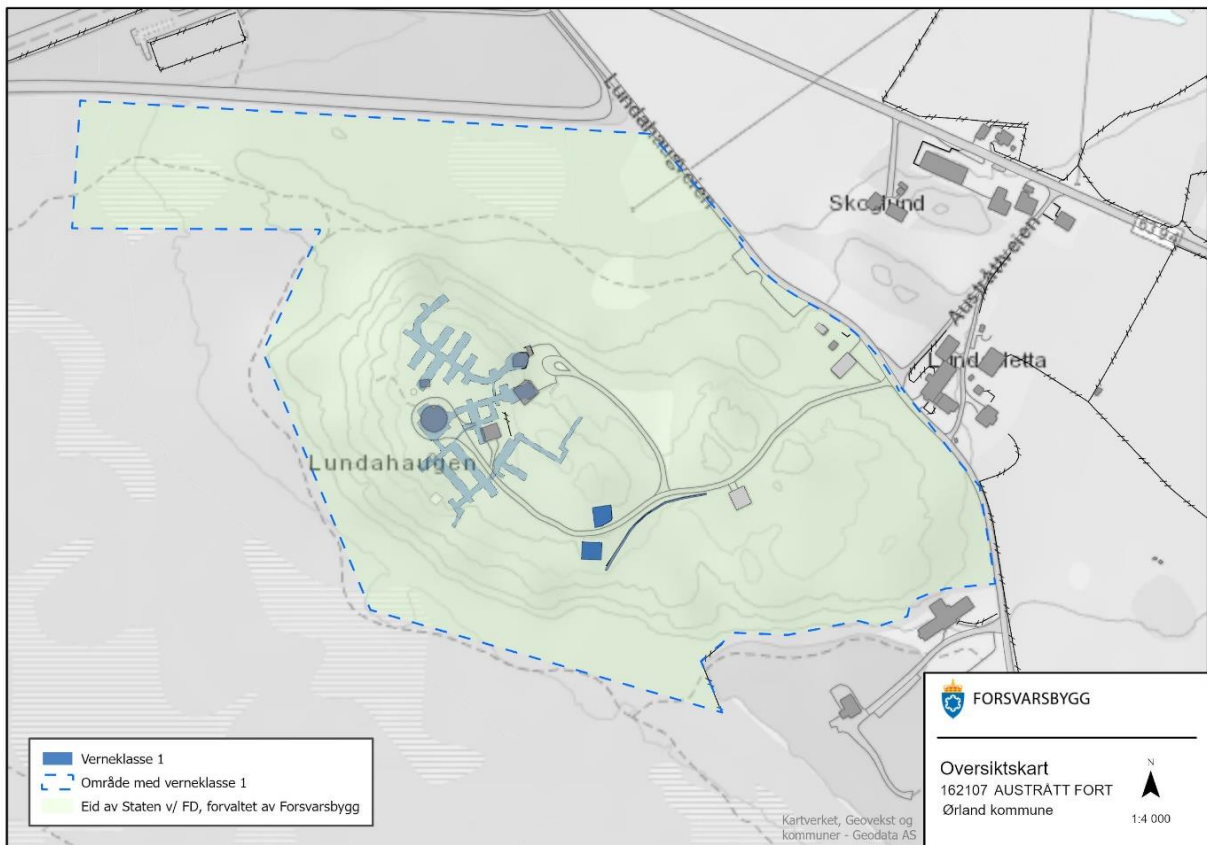
Totalt antall inventar	45	Grunneiendom	427 daa
Antall bygg	1	Totalt areal bygg	649 m ²
Utleid areal	0 m ² Disponeres som friområder-rekreasjon for vertskommunen	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	649 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	5,7 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	2,05
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE = TG3+TG2/KG3)	3,3 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	3,2 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,14

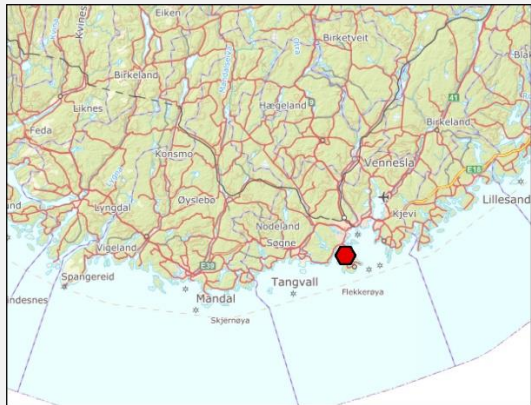
Austrått fort, Ørland kommune

Etablissementsnummer	162107	
Etablert år	1942	
Vernestatus	Verneklasse 1	
Reguleringsstatus		
Beskrivelse	<p>Austrått fort – Batterie Örland – er et av de store kystartilleribatteriene som ble bygget av okkupasjonsmakten under annen verdenskrig. Det er del av Atlanterhavsvollen, den sammenhengende forsvarslinjen tyskerne bygget langs kysten fra Frankrike til Nord-Norge for å forhindre alliert landgang. Det er et av bare tre gjenværende batterier i linjen der skytset fortsatt er bevart i sine stillinger.</p> <p>Trippelkanonen på Austrått sto opprinnelig på slagskipet Gneisenau.</p> <p>Etablissementet Austrått omfatter et areal på 184 daa. Samlet bygningsmasse utgjør 2 535 m². Den daglige drift av museet på Austrått fort og formidlingsvirksomheten ivaretas av Fosen krigshistoriske samlinger i samarbeid med Ørland kommune.</p> <p>Austrått fort ligger i tilknytning til Austråttlunden med et stort biologisk mangfold. FB samarbeider med Ørland kommune for å knytte områdene sammen til en enhet for felles formidling og rekreasjon.</p>	
Historikk	<p>Fortet ble påbegynt i 1942. En dyp sjakt ble sprengt ut for plassering av kanonen, og ila. høsten 1943 var kanonen ferdig montert og klar for prøveskyting.</p> <p>De store kanon-fortene ble overtatt av det norske kystartilleriet etter krigen, men mot slutten av 1950-tallet ble det tatt initiativ til bevaring som museale anlegg.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Atlanterhavsvollenes kulturminner</i></p> <p>Fortet ble etablert av den tyske okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig. Det er en del av Atlanterhavsvollen, som var den tyske okkupasjonsmaktens forsvarslinje langs kysten av Frankrike, Belgia, Nederland, Tyskland, Danmark og Norge. Bare i Norge ble det bygget nærmere 300 kystfort for å hindre landgang av allierte tropper. Tre av disse eks-tyske fortene, Møvik, Austrått og Trondenes fort, står i dag i en særklasse som minner om vår nære fortid og hendelsene under okkupasjonen.</p> <p>Fortene har stor nasjonal og europeisk verdi som de eneste gjenværende med storkalibrede kanoner bevart i sine stillinger. Fortene er også monumenter over alle krigsfangene som mistet livet under byggearbeidene og mennesker som ble fordrevet fra sine hjem på grunn av utbyggingen. Disse sporene er blitt omtalt som «barbariets kulturminner».</p> <p>Valg av profil er foretatt ut fra erkjennelsen av anleggenes kulturhistoriske verdi som del av norsk militærhistorie, både krigshistorien og som del av det mer moderne norske Forsvarets historie i etterkrigstiden.</p> <p>Fortene skal være en kilde til opplevelse av okkupasjonen i Norge, den tyske utbyggingen og hvilke følger denne fikk for den norske befolkningen og for krigsfanger fra andre land, men også til forståelse av den kalde krigen i Norge.</p>	
Dagens bruk	<p>Museum, formidling og friluftsområde.</p>	

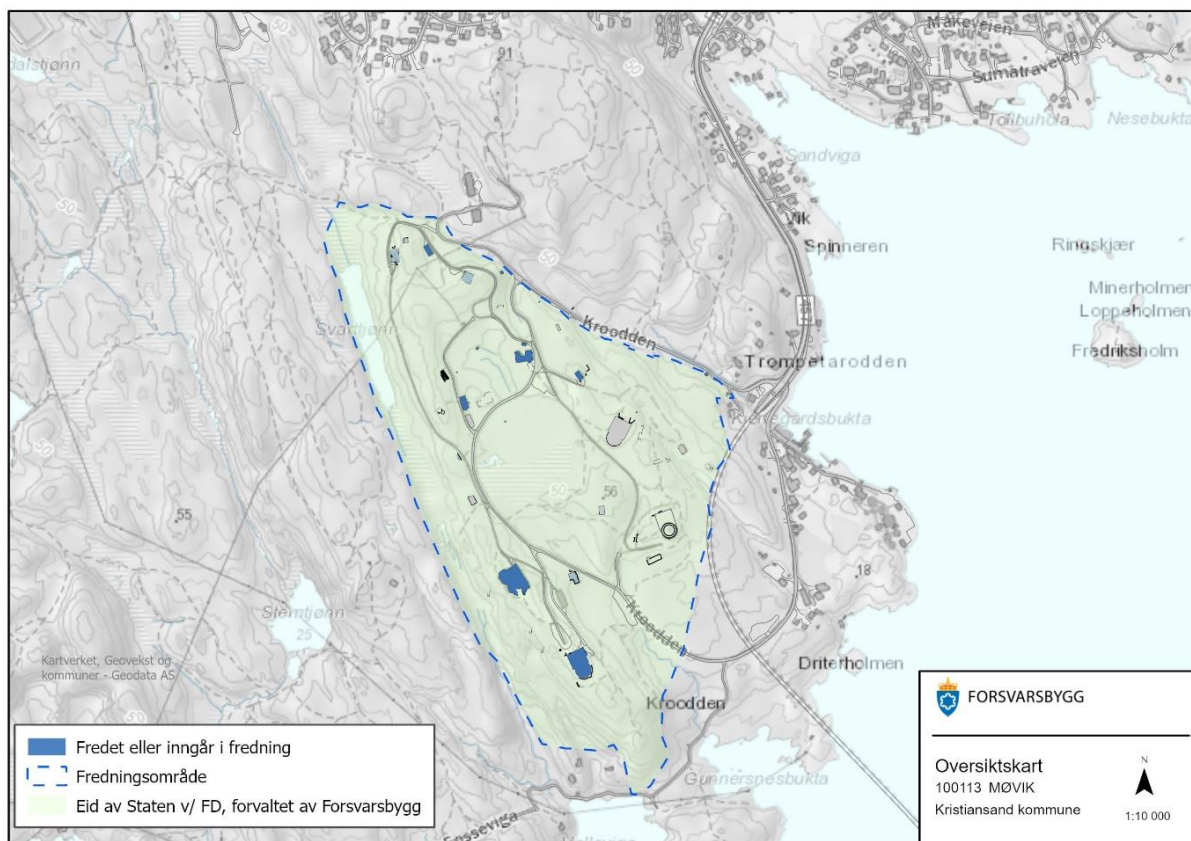
Totalt antall inventar	12	Grunneiendom	147 daa
Antall bygg	7	Totalt areal bygg	2 517 m ²
Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	2 517 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	2,1 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,62
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	0,6 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	0,06 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	0,88

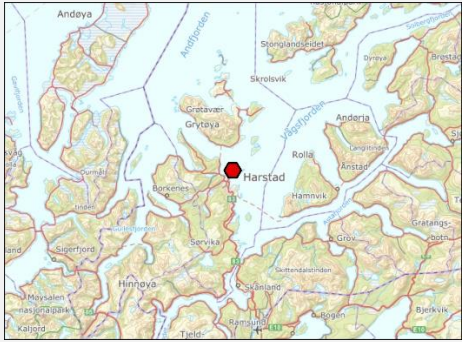
Møvik fort, Kristiansand kommune

Etablisementsnummer	100113	
Etablert år	1941	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2012	
Reguleringsstatus	Offentlig eller privat tjenesteyting	
Beskrivelse	<p>Møvik fort – Batterie Vara – er et av de store kystartilleribatteriene som ble bygget av okkupasjonsmakten under annen verdenskrig. Det er del av Atlanterhavsvollen, den sammenhengende forsvarslinjen tyskerne bygget langs kysten fra Frankrike til Nord-Norge for å forhindre alliert landgang. De tre fortene Møvik, Austrått og Trondenes er de eneste gjenværende batterier i linjen der skytset fortsatt er bevart i sine stillinger.</p> <p>Etablisementet Møvik omfatter et areal på ca. 400 daa.</p> <p>Kristiansand Kanonmuseum har tilhold på Møvik fort og utgjør den største attraksjonen på fortet. Selve museet har tilhold i kanonbunkeren – Kanon II – og disponerer i tillegg 2 bunkere innenfor museumsområdet med samlet gulvareal 1400 m². Disse tre bunkerne er fredet. Stiftelsen Kristiansand Kanonmuseum har ved konsolidering overlatt den daglige driften og historiefremstillingen til Vest-Agder-museet.</p> <p>De store kanon-fortene ble overtatt av det norske kystartilleriet etter krigen, men mot slutten av 1950-tallet ble det tatt initiativ til bevaring som museale anlegg.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Atlanterhavsvollenes kulturminner</i></p> <p>Fortet ble etablert av den tyske okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig. Det er en del av Atlanterhavsvollen, som var den tyske okkupasjonsmaktens forsvarslinje langs kysten av Frankrike, Belgia, Nederland, Tyskland, Danmark og Norge. Bare i Norge ble det bygget nærmere 300 kystfort for å hindre landgang av allierte tropper. Tre av disse eks-tyske fortene, Møvik, Austrått og Trondenes fort, står i dag i en særklasse som minner om vår nære fortid og hendelsene under okkupasjonen.</p> <p>Fortene har stor nasjonal og europeisk verdi som de eneste gjenværende med storkalibrede kanoner bevart i sine stillinger. Fortene er også monumenter over alle krigsfangene som mistet livet under byggearbeidene og mennesker som ble fordrevet fra sine hjem på grunn av utbyggingen. Disse sporene er blitt omtalt som «barbariets kulturminner».</p> <p>Valg av profil er foretatt ut fra erkjennelsen av anleggenes kulturhistoriske verdi som del av norsk militærhistorie, både krigshistorien og som del av det mer moderne norske Forsvarets historie i etterkrigstiden.</p> <p>Fortene skal være en kilde til opplevelse av okkupasjonen i Norge, den tyske utbyggingen og hvilke følger denne fikk for den norske befolkningen og for krigsfanger fra andre land, men også til forståelse av den kalde krigen i Norge.</p>	
Dagens bruk	Museum, formidling og friluftsområde. Fortet drives som museum i regi av Vest-Agder-museet.	
Leietakere	Sivilt, 100 %.	

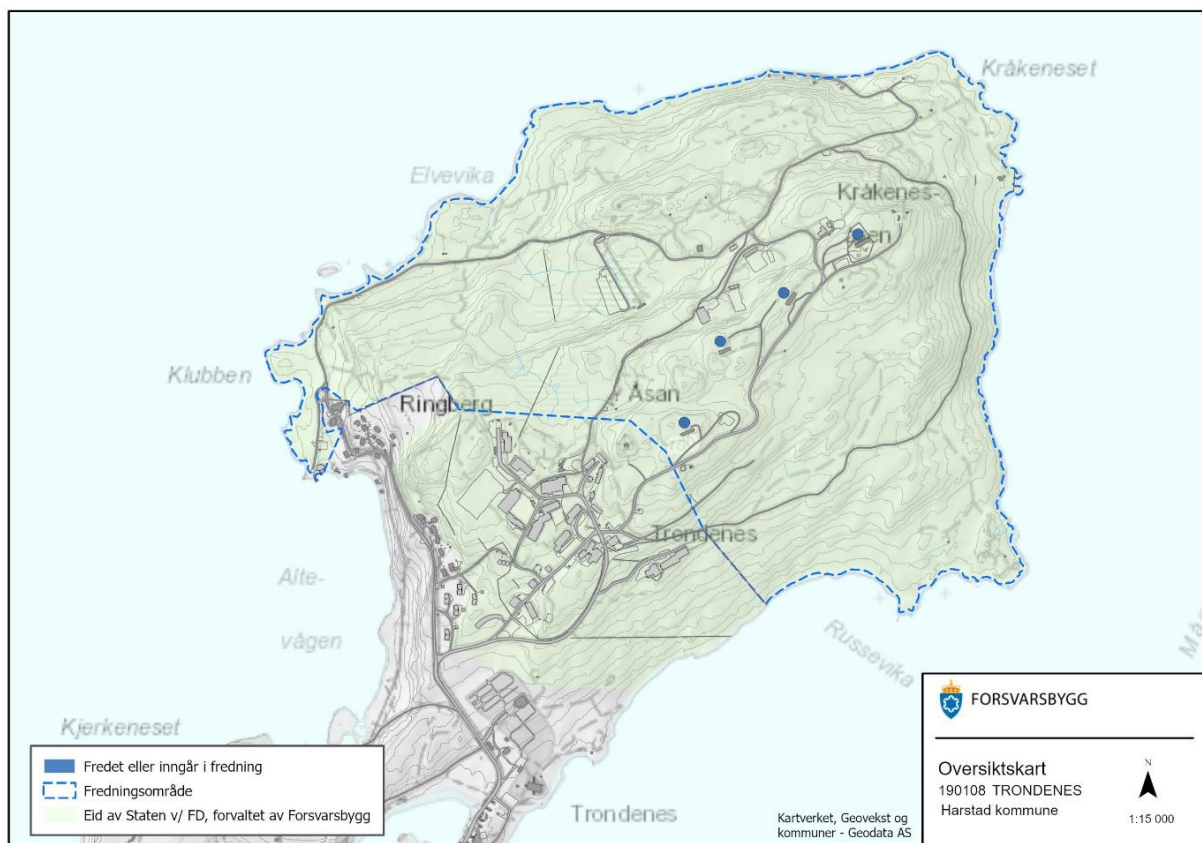
Totalt antall inventar	19	Grunneiendom	378 daa
Antall bygg	8	Totalt areal bygg	3 862 m ²
Utleid areal	2 823 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	306 m ² 733 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	26,1 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,82
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	8,1 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	-	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	-

Trondenes fort, Harstad kommune

Etablissementsnummer	190108	
Etablert år	1942	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2021	
Reguleringsstatus	Omfattes av mange planformål. Fortet har egen reguleringsplan.	
Beskrivelse	<p>Trondenes fort er et av de store kystartilleribatteriene som ble bygget av okkupasjonsmakten under annen verdenskrig. Det er del av Atlanterhavsvollen, den sammenhengende forsvarslinjen tyskerne bygget langs kysten fra Frankrike til Nord-Norge for å forhindre alliert landgang. Det er et av tre gjenværende batterier i linjen der skytset fortsatt er bevart i sine stillinger.</p> <p>Etablissementet Trondenes omfatter et areal på 2000 daa. På selve fortet er det 4 inventarer (bunkere, bygninger) på til sammen 1720 m² som er fredet.</p> <p>De store kanon-fortene ble overtatt av det norske kystartilleriet etter krigen, men mot slutten av 1950-tallet ble det tatt initiativ til bevaring som museale anlegg.</p>	
Festningens «profil»	<p><i>Atlanterhavsvollenes kulturminner</i></p> <p>Fortet ble etablert av den tyske okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig. Det er en del av Atlanterhavsvollen, som var den tyske okkupasjonsmaktens forsvarslinje langs kysten av Frankrike, Belgia, Nederland, Tyskland, Danmark og Norge. Bare i Norge ble det bygget nærmere 300 kystfort for å hindre landgang av allierte tropper. Tre av disse eks-tyske fortene, Møvik, Austrått og Trondenes fort, står i dag i en særklasse som minner om vår nære fortid og hendelsene under okkupasjonen.</p> <p>Fortene har stor nasjonal og europeisk verdi som de eneste gjenværende med storkalibrede kanoner bevart i sine stillinger. Fortene er også monumenter over alle krigsfangene som mistet livet under byggearbeidene og mennesker som ble fordrevet fra sine hjem på grunn av utbyggingen. Disse sporene er blitt omtalt som «barbariets kulturminner».</p> <p>Valg av profil er foretatt ut fra erkjennelsen av anleggenes kulturhistoriske verdi som del av norsk militærhistorie, både krigshistorien og som del av det mer moderne norske Forsvarets historie i etterkrigstiden.</p> <p>Fortene skal være en kilde til opplevelse av okkupasjonen i Norge, den tyske utbyggingen og hvilke følger denne fikk for den norske befolkningen og for krigsfanger fra andre land, men også til forståelse av den kalde krigen i Norge.</p>	
Dagens bruk	Den daglige driften av museet på Trondenes fort og formidlingsvirksomheten ivaretas av venneforeningen Adolfskanonen i nært samarbeid med Visit Harstad. Området er ikke åpent tilgjengelig for publikum siden det ligger inne i et militært område, men det arrangeres omvisninger etter avtale.	
Leietakere		
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	100 %	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei	

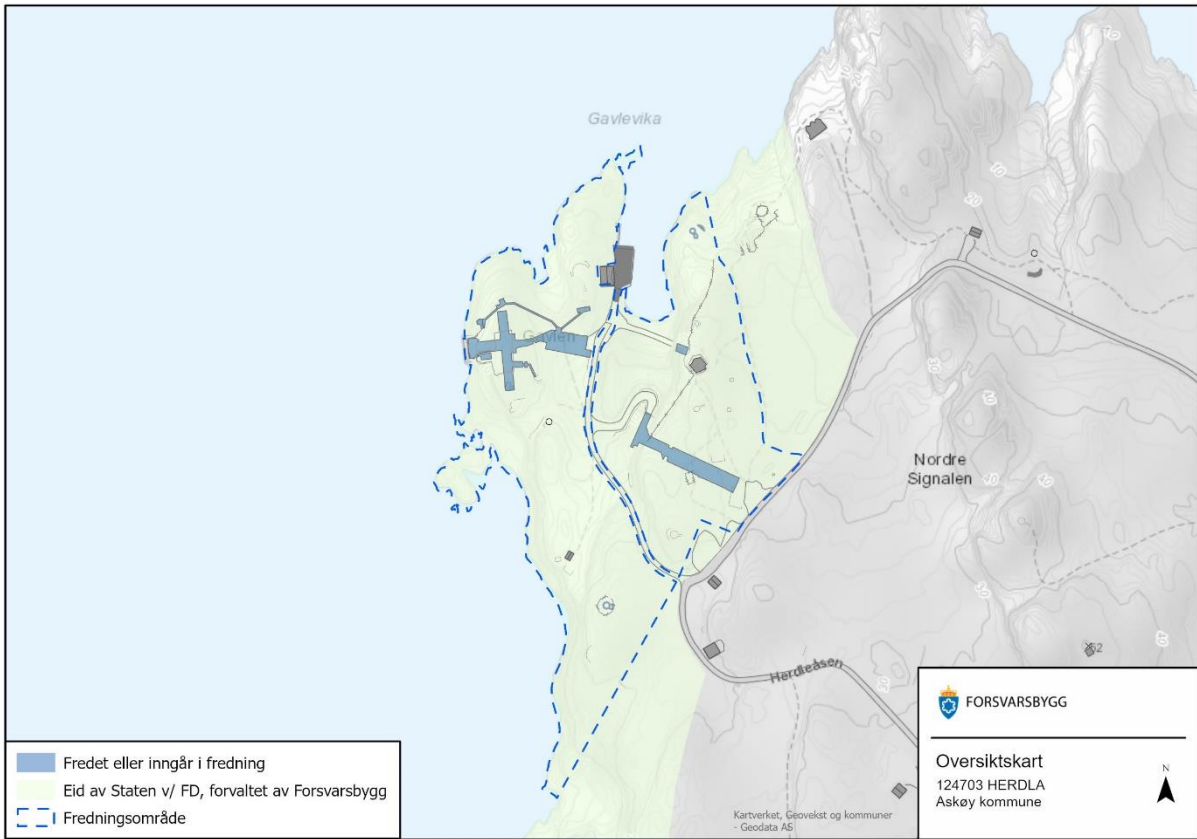
Totalt antall inventar	4	Grunneiendom	414 daa inkl. militær bruk
Antall bygg	4	Totalt areal bygg	1 720 m ²
Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	- 1 720 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	3,85 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,88
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	2,85 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	-	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	-

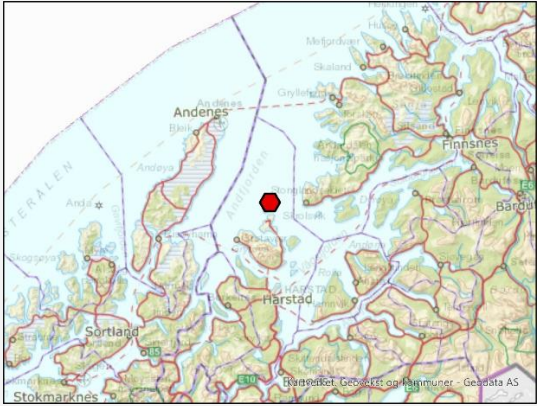
Herdla torpedobatteri, Askøy kommune

Etablissementsnummer	124703	
Etablert år	1940	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2015.	
Reguleringsstatus	Plannavn «Nordre Signalen, Herdla gnr.42 bnr.79 m.fl.», anlegg for Forsvaret. skytefelt/øvingsområde, båndlegging kulturminner.	
Beskrivelse	Herdla torpedobatteri ligger på øya Herdla nordvest for Askøy, ca. 30 km i luftlinje fra Bergen mellom Hjeltefjorden og Herdla fjorden. Herdla har en dramatisk krigshistorie fra annen verdenskrig med anlegning av Herdla fort og flyplass.	
Historikk	Anlegget ble etablert av den tyske okkupasjonsmakten under annen verdenskrig. Etter krigen ble det overtatt av det norske Forsvaret og modernisert i flere omganger, sist i forbindelse med en større opprusting av kystfortene fra slutten av 1980-tallet. Fra 2001 ble fortet satt i «møllpose», og ble i forbindelse med avvikling valgt ut for vern sammen med fire andre anlegg for å representere kystkystartilleriets historie under den kalde krigen.	
Dagens bruk	Herdla torpedobatteri drives i dag som museum med formidling knyttet til den kalde krigens historie. Det er Museum Vest som har ansvar for formidlingen.	

Totalt antall inventar	14	Grunneiendom	63 daa
Antall bygg	9	Totalt areal bygg	1,472 m ²
Utleid areal	199 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	1 273 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	2,4 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,50
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE = TG3+TG2/KG3)	0,3 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	–	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	–

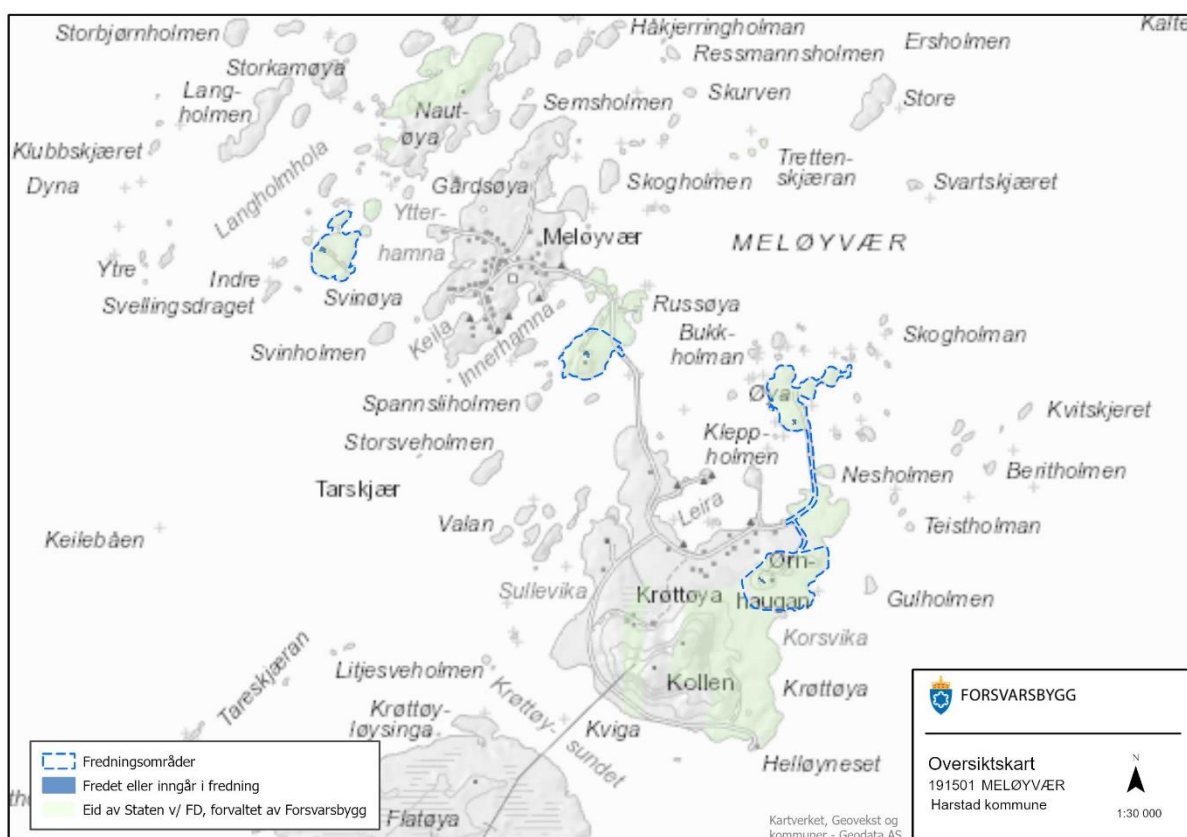

Meløyvær fort, Harstad kommune

Etablissementsnummer	191501	
Etablert år	1989	
Vernestatus	Fredet ved forskrift 2013	
Reguleringsstatus	Uregulert. LNF-område med ferdselsrestriksjoner	
Beskrivelse	<p>Meløyvær fort er bygget på til sammen syv øyer og skjær, de fleste bundet sammen med bruer og moloer/fyllinger: Krøttøya (den største av dem), Øya, Nesholmen, Trettenskjeran, Russøya, Svinøya og Nautøya. Fortet består av tre kanoner og en kommandoplass med nedsprenge, mer enn 20 meter dype, bunkere som gjør at fortet knapt er synlig.</p> <p>Meløyvær fort er et 120 mm kanonfort og representerer et unikt eksempel på siste generasjon av faste kystartillerifort som hadde som oppgave å sikre et av de mest aktuelle sjøinvasjonsområdene; innseiling mot Indre Troms og Harstad med viktige flyplasser, samt Frøy-linjen som skulle danne hovedfront mot invasjon fra øst. Anlegget fremstår som et fullt utbygd stridsanlegg, autentisk og i god stand med betydelige miljøkvaliteter, og hadde en svært viktig militær strategisk betydning. De tre kanonene og kommandoplassen utgjorde sammen med omkringliggende nærforsvars- og luftvernstillinger en fortifikatorisk helhet.</p>	
Historikk	<p>Meløyvær fort har stor historisk verdi både som militært og teknisk kulturminne og viser også den enorme satsingen på Forsvaret under den kalde krigen. En av kanonene og kommandoplassen er fredet etter kulturminneloven og bevares fullt intakt sammen med deler av forterrenget med luftvern og nærforsvar.</p>	
Dagens bruk	<p>Det er på privat initiativ etablert reiselivstilbud for opplevelsesturisme i en av Forsvarets tidligere bygninger. Fortet forvaltes og drives i dag som museum. Sør-Troms Museum har formidleransvaret på Meløyvær.</p>	
Leietakere	Ingen leietaker i eid del av anlegget	
Forsvarets bruk/tilstedeværelse	Ingen	
Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei	

Totalt antall inventar	4	Grunneiendom	900 daa
Antall bygg	4	Totalt areal bygg	3 770 m ²

Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	3 770 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	1,0 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	1,22
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	0,7 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	-	Gj.sn.TG Ute (Festmurer/fortifikasjoner)	-

Oddane fort, Larvik kommune

Etablissementsnummer	070954	
Etablert år	1941	
Vernestatus	Fredet 2015	
Reguleringsstatus	Naturområde grønnstruktur. Båndlagt etter kulturminneloven.	
Beskrivelse	<p>Fortet ligger ved Nevlunghavn i Larvik kommune, Vestfold og Telemark fylke. Den første tiden etter 1945 var fortets navn Nevlunghavn, men det ble endret til Oddane fort i 1954.</p> <p>Oddane fort ligger på et nes syd for Mølen og vest for Nevlunghavn. Terrenget er småkupert med enger og kratt mellom kollene.</p> <p>Fortet består av forskjellige elementer som kommandoplass, kanonstillinger, luftvernstillinger, våpenlager, lyskaster, aggregatthuss, forlegningsbygg, forlegningsbunker m.m. som er spredt rundt i terrenget.</p>	
Historikk	<p>Oddane fort ble etablert av okkupasjonsmakten som kystbatteri i april 1941 for å dekke innløpene til Skien, Porsgrunn og Larvik. Sammen med batteriet på Kriken på Skåtøy og Tangen ved Langesund skulle Oddane fort forsvare innløpene til det viktige Grenlandsområdet. I dette område lå det viktige havner, det var også veg- og jernbaneforbindelser til resten av landet herfra, samt at det fantes tungindustri i området. Utskipningshavnen for tungvannet fra Hydros anlegg på Vemork ved Rjukan var også i Skien/Porsgrunnsområdet. Rett etter krigen ble fortet overtatt av det norske kystartilleriet og var fram til 2001 et av flankefortene i innseilingen til Oslofjorden.</p> <p>Den 21. april 1941 beslagla tyskerne mesteparten av Hans Kr. Oddanes eiendom. Den 31. august 1942 ble han med familie tvangsflyttet fra gården. I de følgende årene beslagla tyskerne flere naboeiendommer. Gårdsbebyggelsen til Hans Kr. Oddane besto av våningshus i to etasjer, uthusbygning med låve, fjøs og stall, bryggerhus, redskapshus og fiskebu.</p> <p>Med unntak av våningshuset, som ble brukt til offiserforlegning, ble øvrig gårdsbebyggelse revet av tyskerne.</p> <p>Den tyske hæren sto ansvarlig for bygging av Oddane fort. Det tilhørte Artillerigruppen Larvik og var del av et sammenhengende kystartilleriforsvar langs hele Norge.</p> <p>Etter kapitulasjonen overtok det norske Kystartilleriet anlegget. Fra 1. januar 1946 ble Forsvaret satt på fredsfot, og samtidig ble Heimevernet opprettet som en fjerde forsvarsgren. Ettersom Kystartilleriet ikke hadde nok folk til å bemanne alle de ekstyske kystfortene som skulle beholdes aktive, ble Heimevernet (HV) en meget aktuell «arvtager». Fra 1949 ble fortet bemannet med HV-personell og brukt til årlige øvelser. Oddane fort var i hele perioden etter 2.verdenskrig et mobiliseringsfort uten fast bemanning. Den siste skarpskytingen med fortets kanoner skjedde i 1991. I 1992–93 ble det fattet vedtak om nedleggelse av alle fort med ekstysk materiell. HV forlot fortet i 2005.</p>	
Dagens bruk	Noe guidede turer, avtalte korttidskontrakter mv.	

Delt forvaltning med andre offentlige aktører	Nei. Alle militære bygninger og installasjoner er per i dag i statens eie. Øvrige bygninger samt grunnen er i privat eie.
---	---

Totalt antall inventar	75	Grunneiendom – leid grunn	290 daa
Antall bygg	44	Totalt areal bygg	2 449 m ²
Utleid areal	0 m ²	Ikke utleiebart m/potensial Annet (Ikke utleiebart/ledig/UEBA/under rehabilitering)	985 m ² 1 464 m ²
Vedlikeholdsbehov totalt (VB = TG2 + TG3)	17,5 mill. kr	Gj.sn TG bygg TG = tilstandsgrad	2,05
Vedlikeholdsetterslep totalt (VE= TG3+TG2/KG3)	9,2 mill. kr		
Herunder andel VE Ute (festningsmurer m.m.)	0,1 mill. kr	Gj.sn.TG Ute (festningsmurer/fortifikasjoner)	1,13

